

มหาวิทยาลัย
เกษตรศาสตร์
คณะสังคมศาสตร์

บทสรุปผู้บริหาร (Executive Summary)

โครงการปฏิรูปการเมืองสุจริตบนฐานของการเลือกตั้ง
กิจกรรมหลัก
วิจัยประเมินผลและถอดบทเรียน
การดำเนินการให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567

เสนอต่อ
สำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

จัดทำโดย
คณะสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

บทสรุปผู้บริหาร

รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 และพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561 กำหนดให้มีสมาชิกวุฒิสภาทั้งหมด จำนวน 200 คน ดำรงตำแหน่งได้คราวละ 5 ปี และดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว ซึ่งสมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกกันเอง ซึ่งเป็นบุคคลมีความรู้ ความเชี่ยวชาญ ประสบการณ์ อาชีพ ลักษณะ หรือประโยชน์ร่วมกัน หรือทำงานหรือเคยทำงานด้านต่าง ๆ ที่หลากหลายของสังคม จาก 20 กลุ่มอาชีพตามที่กฎหมายกำหนด ซึ่งแบ่งการเลือกสมาชิกวุฒิสภาออกเป็น 3 ระดับ โดยมีรายละเอียดดังนี้

ระดับอำเภอ ขั้นแรก เลือกกันเองในกลุ่มเดียวกันได้ไม่เกิน 2 คน เลือกตนเองก็ได้ แต่จะลงคะแนนให้บุคคลใดเกิน 1 คะแนนมิได้ ผู้ซึ่งได้คะแนนสูงสุด 5 คนแรกเป็นผู้ได้รับเลือกไปสู่การเลือกขั้นที่สอง **ขั้นสอง** ให้มีการแบ่งสายเป็น 4 สาย โดยการจับสลากแต่ละสาย ประกอบด้วยจำนวนกลุ่มเท่ากัน ให้ผู้ได้รับเลือกขั้นแรกเลือกผู้สมัครในกลุ่มอื่นที่อยู่ในสายเดียวกันได้กลุ่มละ 1 คน แต่จะเลือกกลุ่มเดียวกันหรือเลือกตนเองมิได้ ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุด 3 ลำดับแรกของแต่ละกลุ่มเป็นผู้ที่ได้รับเลือกไปสู่การเลือกระดับจังหวัดต่อไป

ระดับจังหวัด ขั้นแรก ผู้ได้รับเลือกระดับอำเภอ เลือกกันเองในกลุ่มเดียวกันได้ไม่เกิน 2 คน เลือกตนเองก็ได้ แต่จะลงคะแนนให้บุคคลใดเกิน 1 คะแนนมิได้ ผู้ซึ่งได้คะแนนสูงสุด 5 คนแรกเป็นผู้ได้รับเลือกไปสู่การเลือกขั้นที่สอง **ขั้นสอง** ให้มีการแบ่งสายเป็น 4 สาย โดยการจับสลากแต่ละสาย ประกอบด้วยจำนวนกลุ่มเท่ากัน ให้ผู้ได้รับเลือกขั้นแรกเลือกผู้สมัครในกลุ่มอื่นที่อยู่ในสายเดียวกันได้กลุ่มละ 1 คน แต่จะเลือกกลุ่มเดียวกันหรือเลือกตนเองมิได้ ผู้ที่ได้คะแนนสูงสุด 2 ลำดับแรกของแต่ละกลุ่มเป็นผู้ที่ได้รับเลือกไปสู่การเลือกระดับประเทศต่อไป

ระดับประเทศ ขั้นแรก ผู้ได้รับเลือกระดับจังหวัด เลือกกันเองในกลุ่มเดียวกันได้ไม่เกิน 10 คน เลือกตนเองก็ได้ แต่จะลงคะแนนให้บุคคลใดเกิน 1 คะแนนมิได้ ผู้ซึ่งได้คะแนนสูงสุด 40 คนแรกเป็นผู้ได้รับเลือกไปสู่การเลือกขั้นที่สอง **ขั้นสอง** ให้มีการแบ่งสายเป็น 4 สาย โดยการจับสลากแต่ละสาย ประกอบด้วยจำนวนกลุ่มเท่ากัน ให้ผู้ได้รับเลือกขั้นแรกเลือกผู้สมัครในกลุ่มอื่นที่อยู่ในสายเดียวกันได้กลุ่มละไม่เกิน 5 คน แต่จะเลือกกลุ่มเดียวกันหรือเลือกตนเองมิได้ **ขั้นสาม** ผู้อำนวยการการเลือกระดับประเทศแจ้งผลการนับคะแนนให้คณะกรรมการการเลือกตั้งทราบ

ภาพที่ 1 ขั้นตอนการเลือกสมาชิกวุฒิสภาระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ

จากกระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่ผ่านกระบวนการเลือกถึง 3 ระดับ เพื่อให้ได้ตัวแทนตั้งแต่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ ซึ่งมีขั้นตอนและกระบวนการซับซ้อนยากแก่การปฏิบัติ และการสร้างความรู้ความเข้าใจให้กับประชาชน จึงจำเป็นต้องมีการวิจัยประเมินผลและถอดบทเรียนการดำเนินการให้ได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567 ภายใต้โครงการปฏิรูปการเมืองสุจริตบนฐานของการเลือกตั้ง โดยมีผลการวิจัยดังนี้

1) ผลการสำรวจความคิดเห็นการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา แบ่งเป็นดังนี้

1.1) การรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภา

จากการสำรวจความคิดเห็นการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของผู้ตอบแบบสำรวจกลุ่มประชาชน ผู้สมัคร/ผู้ได้รับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา และสื่อมวลชน พบว่า ส่วนใหญ่ทราบว่าช่วงเดือนพฤษภาคมถึงเดือนกรกฎาคมมีการเลือกสมาชิกวุฒิสภา โดยทราบข่าวสารจากโทรทัศน์/วิทยุ จำนวนมากที่สุด และการเลือกสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567 ไม่พบเห็นการทุจริต ซึ่งหากพบเห็นการทุจริตการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ผู้ตอบแบบสำรวจส่วนใหญ่จะแจ้งเจ้าหน้าที่ที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ จากการสำรวจความคิดเห็นการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พบว่า สถานภาพผู้ตอบแบบสำรวจที่จำแนกเป็นกลุ่มประชาชน กลุ่มผู้สมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา/ผู้มีสิทธิเลือกสมาชิกวุฒิสภา และกลุ่มสื่อมวลชน มีความสัมพันธ์กับการรับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภา

ภาพที่ 2 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างการรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภา กับ สถานภาพผู้ตอบแบบสำรวจ

1.2) ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567

จากการสำรวจความคิดเห็นการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของผู้ตอบแบบสำรวจ กลุ่มประชาชน และสื่อมวลชน จำนวน 689 คน ส่วนใหญ่มีความเข้าใจว่าการเลือกสมาชิกวุฒิสภาเป็นการคัดกรองจากกลุ่มอาชีพ คิดเป็นร้อยละ 76.2 รองลงมาคือมีความเข้าใจว่าผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาต้องสังกัดพรรคการเมืองคิดเป็นร้อยละ 75.7

ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567

ตาราง ร้อยละ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือก สว. ของกลุ่มประชาชน และสื่อมวลชน

รายการ	น	ตอบถูก	ตอบผิด	ไม่แน่ใจ
1 การเลือก สว. เป็นการคัดกรองจากกลุ่มอาชีพ	(677) 100.0%	76.2%	10.8%	13.0%
2* ผู้สมัคร สว. ต้องสังกัดพรรคการเมือง	(680) 100.0%	75.7%	9.7%	14.6%
3 “กลุ่มสตรี” เป็น 1 ใน 20 กลุ่มอาชีพ ในระบบเลือกกันเอง	(678) 100.0%	67.7%	11.1%	21.2%
4 สมาชิกวุฒิสภาชุดใหม่ มีจำนวน 200 คน	(679) 100.0%	60.2%	11.6%	28.1%
5 ข้าราชการสมัครเป็น สว. ไม่ได้	(676) 100.0%	53.7%	23.5%	22.8%
6* ชาวไทยที่มีอายุ 18 ปี ขึ้นไปทุกคน มีสิทธิสมัคร สว.	(677) 100.0%	52.3%	29.5%	18.2%
7 การเลือก สว.พ.ศ. 2567 ใช้จังหวัดเป็นเขตเลือก สว.	(676) 100.0%	48.5%	28.8%	22.6%
8* สว. มาจากการแต่งตั้งบางส่วน และการเลือกกันเองบางส่วน	(679) 100.0%	46.1%	33.6%	20.0%
9 สว. ชุดใหม่มีอำนาจให้ความเห็นชอบผู้ดำรงตำแหน่งอัยการสูงสุด, กกต., ป.ป.ช.	(679) 100.0%	38.6%	18.9%	42.6%
10* สว. มีอำนาจโหวตเลือกนายกฯ ร่วมกับ สส. ได้	(677) 100.0%	31.2%	37.4%	31.5%

*ข้อความเชิงนิเสธหรือข้อความเชิงลบ โดยข้อมูลในตารางมีการกลับค่าคะแนนเรียบร้อยแล้ว

ภาพที่ 3 ค่าร้อยละ ความเข้าใจเกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภาของกลุ่มประชาชน และสื่อมวลชน

1.3) ความคิดเห็นต่อรูปแบบการเลือกสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567

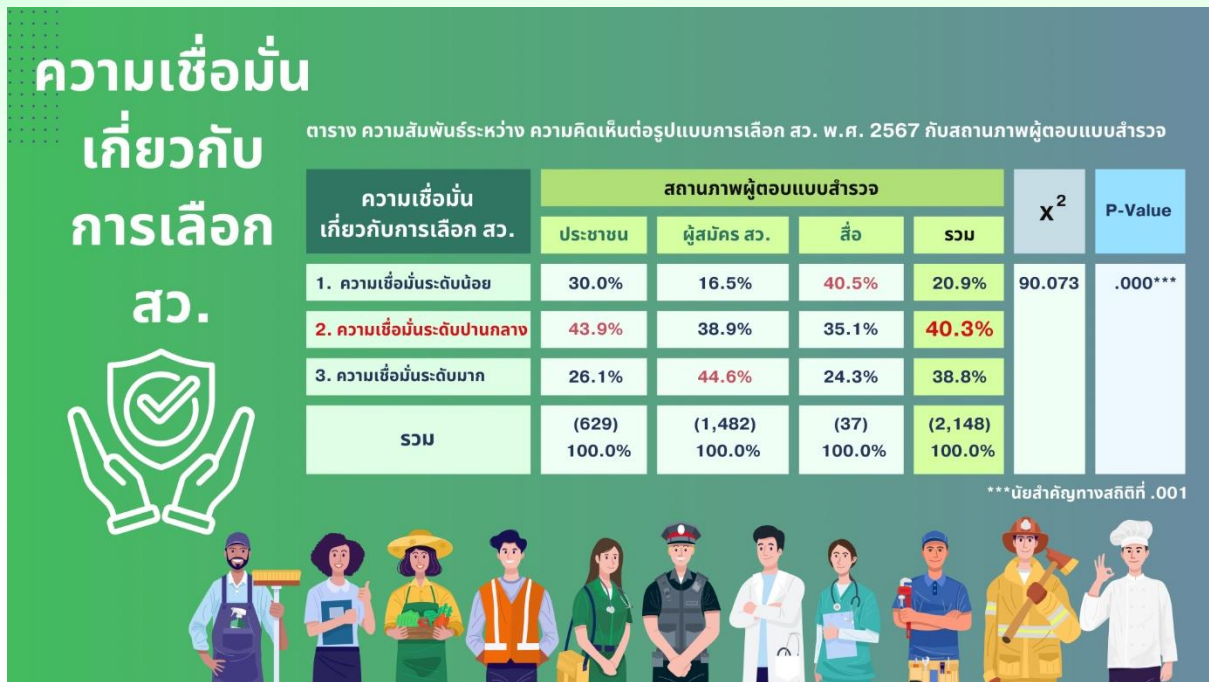
จากการสำรวจความคิดเห็นการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของผู้ตอบแบบสำรวจกลุ่มผู้สมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา/ผู้มีสิทธิเลือกสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 1,550 คน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อรูปแบบการเลือกสมาชิกวุฒิสภาในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านค่าสมัคร คนละ 2,500 บาท ที่มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง คิดเป็นร้อยละ 30.8

ตาราง ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็นต่อรูปแบบการเลือก สว. พ.ศ. 2567 ของกลุ่มผู้สมัครรับเลือก สว.		
รายการ	n	$\bar{X}$
1. กำหนดการรับสมัคร สว.	(1,503)	3.68
2. สถานที่รับสมัคร ตามอำเภอ	(1,502)	3.92
3. ค่าสมัคร คนละ 2,500 บาท	(1,505)	3.44
4. ขั้นตอนการรับสมัคร	(1,502)	3.69
5. วิธีการแจ้งประกาศ กฎระเบียบ กติกา	(1,504)	3.63
6. การแบ่งกลุ่ม 20 อาชีพ	(1,501)	3.71
7. วิธีการเลือก สว. แบบเลือกตนเอง ในกลุ่มอาชีพ	(1,498)	3.63
8. วิธีการเลือก สว. แบบเลือกไขว้ กลุ่มอาชีพ	(1,498)	3.54
9. คุณสมบัติ และ ลักษณะต้องห้ามของผู้สมัคร สว.	(1,498)	3.81
10. การนับคะแนน	(1,493)	3.84
11. การประกาศผล	(1,489)	3.87
12. การถกท้วง	(1,472)	3.51

ภาพที่ 4 ค่าเฉลี่ย ความคิดเห็นต่อรูปแบบการเลือกสมาชิกวุฒิสภาของกลุ่มผู้สมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา

1.4) ความเชื่อมั่นเกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภา

จากการสำรวจความคิดเห็นการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของผู้ตอบแบบสำรวจ กลุ่มประชาชน และสื่อมวลชน จำนวน 689 คน ส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นเกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภาอยู่ในระดับปานกลาง ทุกด้าน ส่วนกลุ่มผู้สมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา/ผู้มีสิทธิเลือกสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 1,550 คน ส่วนใหญ่มีความเชื่อมั่นเกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภาในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านประชาชนมีส่วนร่วม อย่างเหมาะสมในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567 อยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้ จากการสำรวจความคิดเห็นการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พบว่า สถานภาพผู้ตอบแบบสำรวจที่จำแนกเป็นกลุ่มประชาชน กลุ่มผู้สมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภาและผู้มีสิทธิเลือกสมาชิกวุฒิสภา และกลุ่มสื่อมวลชนมีความสัมพันธ์กับความเชื่อมั่นเกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภา

ภาพที่ 5 ค่าความสัมพันธ์ระหว่างความคิดเห็นต่อรูปแบบการเลือกสมาชิกวุฒิสภากับสถานภาพผู้ตอบแบบสำรวจ

1.5) ความพึงพอใจต่อการดำเนินการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

จากการสำรวจความคิดเห็นการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของผู้ตอบแบบสำรวจ กลุ่มประชาชนและสื่อมวลชน จำนวน 689 คน ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการดำเนินการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567 อยู่ในระดับปานกลางทุกด้าน ส่วนกลุ่มผู้สมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา/ผู้มีสิทธิเลือกสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 1,550 คน ส่วนใหญ่มีความพึงพอใจต่อการดำเนินการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567 ในแต่ละด้านอยู่ในระดับมาก ยกเว้นด้านรูปแบบการเลือกสมาชิกวุฒิสภาอยู่ในระดับปานกลาง ทั้งนี้จากการสำรวจความคิดเห็นการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พบว่า กลุ่มผู้สมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา/ผู้มีสิทธิเลือกสมาชิกวุฒิสภา มีความพึงพอใจต่อการดำเนินการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567 มากกว่ากลุ่มประชาชนและสื่อมวลชน

ความพึงพอใจต่อการดำเนินการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

ตาราง การเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการดำเนินการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา จำแนกตามสถานภาพผู้ตอบแบบสำรวจ

รายการ	ค่าเฉลี่ย ($\bar{x}$)	
	ประชาชน และสื่อ (n = 677 คน)	ผู้สมัคร/ผู้มีสิทธิเลือก สว. (n = 1,503 คน)
1. ความพร้อมของคณะกรรมการการเลือกตั้ง ในการจัดการเลือก สว. พ.ศ. 2567	3.30	3.52
2. ความพึงพอใจ การดำเนินงานการเลือก สว. ของคณะกรรมการการเลือกตั้ง	3.20	3.51
3. ความพึงพอใจ รูปแบบการเลือก สว.	2.91	3.32
ค่าเฉลี่ยรวม	3.14	3.45

ภาพที่ 6 การเปรียบเทียบความพึงพอใจต่อการดำเนินการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา
จำแนกตามสถานภาพผู้ตอบแบบสำรวจ

1.6) ความพร้อมในการดำเนินงานการเลือกสมาชิกวุฒิสภา

จากการสำรวจความคิดเห็นการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของผู้ตอบแบบสำรวจ กลุ่มเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 1,050 คน ส่วนใหญ่มีความคิดเห็นต่อความพร้อมในการดำเนินงานการเลือกสมาชิกวุฒิสภา อยู่ในระดับมากทุกด้าน

ตาราง ค่าเฉลี่ย ความพร้อมในการดำเนินงานการเลือก สว. ของกลุ่มเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือก สว.			
รายการ	n	$\bar{x}$	ความพร้อมในการดำเนินงานการเลือก สว. ในมุมมองของ กลุ่มเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือก สว.
1. การประชุมชี้แจงนโยบาย แนวปฏิบัติ ชัดเจน	(1,017) 100.0%	3.69	
2. การอบรมคณะกรรมการ และ ผู้ปฏิบัติงาน เพียงพอ	(1,020) 100.0%	3.73	
3. การสั่งการจากส่วนกลางง่ายต่อการนำไปปฏิบัติ	(1,017) 100.0%	3.49	
4. วัสดุ อุปกรณ์ในการดำเนินการมีความพร้อม	(1,018) 100.0%	3.86	
5. การตรวจสอบข้อมูลผู้สมัคร สมาชิกวุฒิสภา มีความแม่นยำ	(1,017) 100.0%	3.69	
6. งบประมาณการบริหารมีเพียงพอ	(1,014) 100.0%	3.71	
7. ค่าตอบแทนผู้ปฏิบัติงานเหมาะสม	(1,017) 100.0%	3.57	
8. บุคลากรในการปฏิบัติหน้าที่มีเพียงพอ	(1,020) 100.0%	3.75	
9. คู่มือการปฏิบัติงาน ชัดเจน เข้าใจง่าย	(1,019) 100.0%	3.65	
10. เทคโนโลยีสนับสนุนการดำเนินงาน ทันสมัย	(1,020) 100.0%	3.75	
11. การประสานงานระหว่างหน่วยงาน คล่องตัว	(1,017) 100.0%	3.72	
12. แผนรับมือต่อปัญหา กันทั่วถึง	(1,017) 100.0%	3.71	

ภาพที่ 7 ค่าเฉลี่ย ความพร้อมในการดำเนินงานการเลือกสมาชิกวุฒิสภา
ของกลุ่มเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภา

1.7) ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานการเลือกสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567

จากการสำรวจความคิดเห็นการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของผู้ตอบแบบสำรวจ กลุ่มเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภา จำนวน 1,050 คน พบว่า ไม่มีปัญหาการดำเนินงานทั้งในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ

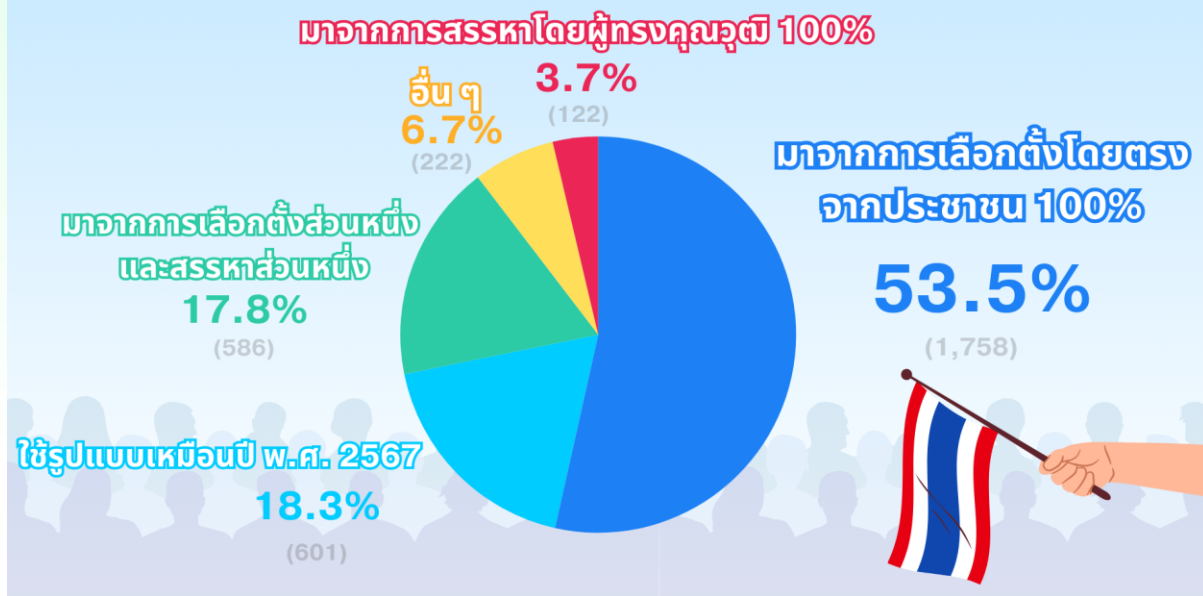
ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงาน การเลือก สว. ในมุมมองของ กลุ่มเจ้าพนักงาน ผู้ดำเนินการ เลือก สว. 	รายการ	n	ไม่มีปัญหา	มีปัญหา
	1. การดำเนินการระดับอำเภอ			
	1.1 การรับสมัครสมาชิกวุฒิสภา	(810) 100.0%	87.9%	12.1%
	1.2 การเลือกสมาชิกวุฒิสภาระดับอำเภอ	(807) 100.0%	91.0%	9.0%
	1.3 การนับคะแนน	(803) 100.0%	93.6%	6.4%
	1.4 การประกาศผลการเลือก	(802) 100.0%	94.9%	5.1%
	1.5 การทุจริต	(796) 100.0%	94.0%	6.0%
	2. การดำเนินงานระดับจังหวัด			
	2.1 การเลือกสมาชิกวุฒิสภาระดับจังหวัด	(530) 100.0%	94.3%	5.7%
	2.2 การนับคะแนน	(528) 100.0%	93.4%	6.6%
	2.3 การประกาศผลการเลือก	(527) 100.0%	94.9%	5.1%
	2.4 การทุจริต	(523) 100.0%	94.3%	5.7%
	3. การดำเนินงานระดับประเทศ			
	3.1 การเลือกสมาชิกวุฒิสภาระดับประเทศ	(492) 100.0%	80.7%	19.3%
	3.2 การนับคะแนน	(490) 100.0%	83.3%	16.7%
	3.3 การประกาศผลการเลือก	(489) 100.0%	85.9%	14.1%
	3.4 การทุจริต	(488) 100.0%	79.1%	20.9%

ภาพที่ 8 ค่าร้อยละ ปัญหาและอุปสรรค ในการดำเนินงานการเลือกสมาชิกวุฒิสภา
ของกลุ่มเจ้าพนักงานผู้ดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภา

1.8) รูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่เหมาะสมกับประเทศไทย

จากการสำรวจความคิดเห็นรูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่เหมาะสมกับประเทศไทยของผู้ตอบแบบสำรวจ จำนวน 3,289 คน พบว่า ส่วนใหญ่ต้องการสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชน 100% คิดเป็นร้อยละ 53.5 รองลงมาต้องการใช้รูปแบบเหมือนปี พ.ศ. 2567 คิดเป็นร้อยละ 18.3 ต้องการใช้รูปแบบมาจากการเลือกตั้งส่วนหนึ่ง และสรรหาส่วนหนึ่ง คิดเป็นร้อยละ 17.8

รูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่เหมาะสมกับประเทศไทย

ภาพที่ 9 คำร้อยละ รูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาที่เหมาะสมกับประเทศไทย

2) ผลการสัมภาษณ์ความคิดเห็นคณะกรรมการการเลือกตั้งและผู้บริหารสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง แบ่งเป็นดังนี้

2.1) จุดเด่น และ จุดด้อย ของรูปแบบการเลือกสมาชิกวุฒิสภา

การเลือกสมาชิกวุฒิสภาในรูปแบบนี้ เน้นความหลากหลายของกลุ่มอาชีพ โดยสมาชิกวุฒิสภามาจาก 20 กลุ่มอาชีพที่มีประสบการณ์และความเชี่ยวชาญในด้านต่าง ๆ มากกว่า 10 ปี ซึ่งไม่จำเป็นต้องยึดติดกับวุฒิการศึกษาหรือปริญญาบัตร รูปแบบการเลือกนี้ช่วยให้มีตัวแทนจากกลุ่มอาชีพที่หลากหลายและเปิดโอกาสให้ประชาชนทุกคนสามารถเข้าสมัครได้อย่างกว้างขวางโดยไม่ต้องสังกัดพรรคการเมือง รวมถึงกฎหมายที่เกี่ยวข้องยังออกแบบมาเพื่อป้องกันการทุจริต โดยมีขั้นตอนการเลือกที่ซับซ้อน เช่น การเลือกไขว้และการจับสลากเพื่อป้องกันการสมยอมระหว่างผู้สมัคร นอกจากนี้ ยังช่วยลดการยึดโยงกับพรรคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ทางการเมือง ทำให้สมาชิกวุฒิสภาสามารถทำหน้าที่ได้อย่างเป็นอิสระ อย่างไรก็ตาม การเลือกสมาชิกวุฒิสภาในรูปแบบนี้พบปัญหาในบางประเด็น อาทิ ลักษณะอาชีพของผู้สมัครไม่ตรงตามกลุ่มอาชีพที่ควรจะเป็น ทำให้ขัดต่อเจตนารมณ์ของการออกแบบระบบนี้ รวมถึงการเก็บค่าธรรมเนียมการสมัครที่สูงถึง 2,500 บาท ส่งผลให้ในบางครั้งเป็นการปิดกั้นผู้สมัครบางกลุ่ม นอกจากนี้ กระบวนการเลือกที่ซับซ้อนและขาดการมีส่วนร่วมของประชาชนยังนำไปสู่ความไม่เชื่อมั่นในระบบการเลือกสมาชิกวุฒิสภาและการบิดเบือนข้อมูลข่าวสาร การลงสมัครเป็นกลุ่มก้อนทำให้สมาชิกวุฒิสภาไม่ได้เป็นตัวแทนที่แท้จริงของกลุ่มอาชีพและประชาชน

2.2) ความพร้อมในการดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภา

คณะกรรมการการเลือกตั้งและสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง มีความพร้อมในทุกด้าน โดยได้เตรียมการวางแผน ออกระเบียบและประกาศ บุคลากร วัสดุ อุปกรณ์ ประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องล่วงหน้ามาโดยตลอด แต่เนื่องจากการเลือกรูปแบบนี้ครั้งแรกของโลก จึงอาจมีปัญหาอุปสรรคที่คาดไม่ถึง ทำให้ในวันเลือกตั้งระดับประเทศใช้ระยะเวลานานกว่าที่คาดการณ์ไว้ อย่างไรก็ตาม คณะกรรมการการเลือกตั้ง มีการเตรียมความพร้อมที่จำเป็นต่อการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ตั้งแต่เริ่มกระบวนการเลือกจนสิ้นสุดกระบวนการเลือก อาทิ ด้านกฎหมาย มีการออกระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการเลือกสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567 และ ระเบียบคณะกรรมการการเลือกตั้งว่าด้วยการแนะนำตัวในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567 ด้านบุคลากร มีการอบรมเจ้าหน้าที่ของสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง เจ้าหน้าที่ของกระทรวงมหาดไทย เจ้าหน้าที่อื่นที่เกี่ยวข้องกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภา และมีการแต่งตั้งผู้ตรวจการเลือกตั้งประจำจังหวัด และความร่วมมือของหน่วยงานภายนอกมีความร่วมมือจากบริษัท โทรคมนาคมแห่งชาติ จำกัด (มหาชน) ที่ช่วยบันทึกวิดีโอคลิปการลงคะแนนเลือกสมาชิกวุฒิสภา ตั้งแต่ระดับอำเภอ จนถึงระดับประเทศ การดำเนินการแก่ผู้กระทำความผิด มีการอบรมผู้อำนวยการสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งประจำจังหวัดทุกจังหวัด อบรมเจ้าหน้าที่ที่มีหน้าที่ดำเนินการสืบสวนและไต่สวนเพื่อดำเนินการไต่สวนอย่างรวดเร็วและเป็นธรรม ในกรณีที่มีผู้กล่าวหาว่าการเลือกสมาชิกวุฒิสภามีได้เป็นไปโดยสุจริต และเที่ยงธรรม แต่ความพร้อมที่น้อยที่สุด คือ ระบบโปรแกรมสนับสนุน และการคาดการณ์เรื่องระยะเวลาที่ใช้ในการเลือกระดับประเทศเพราะเป็นการเลือกสมาชิกวุฒิสภาแบบเต็มรูปแบบครั้งแรก อย่างไรก็ตาม บางเหตุการณ์ไม่สามารถปฏิบัติตามแผนที่วางไว้ล่วงหน้าได้ ส่งผลให้เกิดความล่าช้าในการจัดเตรียมวัสดุ อุปกรณ์ ระบบสนับสนุน สถานที่ รวมไปถึงงานด้านประชาสัมพันธ์ที่ไม่อาจเผยแพร่ให้ประชาชนทราบได้ทันทั่วทั้งที่เนื่องจากมีระยะเวลาที่จำกัด หากเผยแพร่ข่าวสารไปก่อนอาจเป็นการกระทำที่ขัดต่อกฎหมายในภายหลัง ซึ่งใช้เวลามากกว่าที่คาดการณ์ไว้พอสมควร

2.3) กฎหมายเกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภาที่ควรปรับปรุงเพื่อการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

การปรับปรุงระเบียบของคณะกรรมการการเลือกตั้ง มุ่งแก้ไขปัญหาและช่องว่างในกระบวนการเลือกสมาชิกวุฒิสภา แต่มีในบางประเด็นที่ควรปรับแก้ไขด้วยบทกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง อาทิ เสนอให้ขยายระยะเวลาในการเลือกแต่ละระดับ เพิ่มข้อห้ามในการลงสมัครเพื่อความโปร่งใส และป้องกันการทุจริตผ่านการใช้มาตรการตรวจสอบผลคะแนนอย่างเข้มงวด นอกจากนี้ ควรปรับบทบาทของหน่วยงานรัฐในการแนะนำตัวผู้สมัครและลดขั้นตอนให้กระชับเพื่อลดเวลาในการนับคะแนน รวมถึงปรับปรุงกฎหมายเพื่อความชัดเจนในการกำหนดกลุ่มอาชีพและคุณลักษณะของผู้สมัคร เพื่อให้กระบวนการเลือกมีประสิทธิภาพและเป็นธรรมมากขึ้น ทั้งนี้ การที่คณะกรรมการการเลือกตั้งนำมาตรา 6 แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561 มาบังคับใช้สำหรับการออกระเบียบต่าง ๆ เพื่อกำหนดหลักเกณฑ์วิธีการดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภาเท่าที่ไม่ขัดหรือแย้งหรือกรณีที่ไม่มีความหมาย

บัญญัติไว้ ย่อมแสดงให้เห็นว่าพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561 มีจุดอ่อนบางมาตราที่ไม่อาจทำให้การปฏิบัติงานเป็นไปด้วยความราบรื่นและมีประสิทธิภาพเท่าที่ควร

2.4) ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหาในการดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภา

การเลือกสมาชิกวุฒิสภา มีปัญหาหลายประการที่กระทบต่อความเป็นธรรมและโปร่งใส หนึ่งในปัญหาคือการตีความกฎหมายที่ไม่ชัดเจน ซึ่งก่อให้เกิดความเสี่ยงในการปฏิบัติงาน นอกจากนี้ กระบวนการเลือกที่ต้องทำสองรอบในวันเดียวซึ่งใช้เวลานานเกินไป โดยเฉพาะกระบวนการเลือกไขว้ตามขั้นตอนที่กฎหมายบัญญัติ มีช่องทางให้เกิดการจัดตั้งเป็นกลุ่มก้อน รวมถึงปัญหาการตรวจสอบคุณสมบัติผู้สมัครที่ล่าช้า เนื่องจากจำนวนผู้สมัครมาก ทำให้เกิดความสับสนและไม่เป็นธรรม อีกทั้งการแนะนำตัวผู้สมัครที่มีการเปลี่ยนแปลงระเบียบสามารถสร้างความสับสนให้กับผู้สมัคร ทั้งนี้ การปรับปรุงกระบวนการเหล่านี้ให้ชัดเจนและรวดเร็วจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการเลือกสมาชิกวุฒิสภา อีกหนึ่งปัญหาคือการสมัครที่ไม่ตรงกับกลุ่มอาชีพ ซึ่งเกิดจากความไม่ชัดเจนในการแบ่งกลุ่มอาชีพตามกฎหมาย ส่งผลให้ผู้สมัครบางกลุ่มสมัครในกลุ่มที่ไม่สอดคล้องกับอาชีพของตน การแก้ไขควรกำหนดกลุ่มอาชีพให้ชัดเจนและตรงกับกรอบอาชีพจริง อีกประเด็นหนึ่งคือการแนะนำตัวของผู้สมัคร ซึ่งต้องทำอย่างเป็นธรรมและไม่ก่อให้เกิดการละเมิดสิทธิของผู้อื่น โดยควรมีการกำหนดแนวทางที่ชัดเจนเพื่อป้องกันการหลอกลวงหรือการเข้าใจผิด นอกจากนี้ การขอคะแนนเสียงและการจัดการบัตรเสียเป็นอีกเรื่องที่ต้องการความชัดเจนจากตัวบทกฎหมาย เพื่อป้องกันความซับซ้อนในการตีความและส่งผลกระทบต่อการเลือกสมาชิกวุฒิสภา สุดท้ายการเลือกสมาชิกวุฒิสภาควรอยู่บนหลักการของความบริสุทธิ์ใจ โดยเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมในการส่งตัวแทนจากกลุ่มอาชีพของตน โดยไม่ถูกรวบงำจากพรรคการเมือง การรวมกลุ่มอาชีพและจัดตั้งเครือข่ายเพื่อส่งตัวแทนเข้ามาสมัคร จะช่วยให้การเลือกเป็นไปอย่างโปร่งใสและยุติธรรมมากขึ้น โดยควรปรับแก้รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561 ให้เหมาะสมและแก้ปัญหาที่เกิดจากการดำเนินการเลือกได้

2.5) รูปแบบการเลือกสมาชิกวุฒิสภาในอนาคต

คณะกรรมการการเลือกตั้งมีหน้าที่ควบคุมการเลือกสมาชิกวุฒิสภาตามกฎหมาย ขณะที่รูปแบบการเลือกอาจมีการเปลี่ยนแปลงในอนาคต ซึ่งควรคำนึงถึงบทบาทของสมาชิกวุฒิสภาที่แตกต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร และรับฟังความคิดเห็นของประชาชน รูปแบบการเลือกแต่ละรูปแบบมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกัน การมีส่วนร่วมของประชาชนถือเป็นสิ่งสำคัญ โดยควรให้ความสำคัญกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภาให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของรัฐธรรมนูญ สิ่งสำคัญคือคณะกรรมการการเลือกตั้งถือเป็นกรรมการในสนามการเลือกตั้งที่มีหน้าที่และอำนาจควบคุมการเลือกทุกระดับการเลือกรวมถึงการออกเสียงประชามติให้เป็นไปโดยสุจริต เที่ยงธรรม และชอบด้วยกฎหมาย

3) การทบทวนปัญหาที่เกี่ยวข้องกับการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567

การทบทวนปัญหาจากสื่อสังคมออนไลน์ พบว่า ระบบการเลือกสมาชิกวุฒิสภาที่ให้ผู้สมัครในกลุ่มอาชีพเดียวกันลงคะแนนให้กันเองถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าไม่ใช่การเลือกตั้งจริง และมีช่องโหว่ที่ผู้สมัครอาจลงคะแนนให้กับผู้อื่นหรือไม่โหวตให้ตนเอง และข้อกำหนดที่ให้ผู้สมัครต้องมีอายุขั้นต่ำ 40 ปี ทำให้อาจขาดโอกาสในการเปลี่ยนแปลงบางเรื่อง นอกจากนี้ กระบวนการนี้อาจไม่สะท้อนถึงความหลากหลายของกลุ่มอาชีพ เนื่องจากบางกลุ่มอาชีพ เช่น กลุ่มผู้ประกอบการมีตัวแทนหลายกลุ่ม ในขณะที่กลุ่มลูกจ้างมีเพียงกลุ่มเดียว ทำให้เกิดความไม่สมดุลในการเป็นตัวแทนของสังคม นอกจากนี้ กระบวนการเลือกที่ซับซ้อนทำให้ยากต่อการตรวจสอบและอาจเกิดการแทรกแซงจากนักการเมืองได้ง่าย กระบวนการเลือกสมาชิกวุฒิสภาที่มีหลายขั้นตอนและซับซ้อนทำให้เกิดปัญหามากขึ้น ตัวอย่างเช่น ขาดการประชาสัมพันธ์ที่ทำให้ประชาชนไม่ได้มีส่วนร่วมในกระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา และการกำหนดให้แนะนำตัวผู้สมัครผ่านเอกสารเพียง 5 บรรทัด ไม่เพียงพอต่อการสร้างความเข้าใจและการตัดสินใจระหว่างผู้สมัคร นอกจากนี้ มีการจำกัดให้เฉพาะกลุ่มผู้สมัครสามารถเข้าถึงข้อมูลกันเอง ทำให้ประชาชนทั่วไปไม่มีโอกาสรับรู้เกี่ยวกับตัวผู้สมัคร กระบวนการนี้ถูกมองว่าเป็นการเลือกที่เจียบที่สุดในโลก อีกทั้งระเบียบที่ออกมาในการจำกัดสื่อมวลชนไม่ให้รายงานรายละเอียดเกี่ยวกับผู้สมัครในสื่อสาธารณะ ส่งผลต่อการรับรู้ของประชาชนโดยรวม และยังมีเหตุอันควรสงสัยเกี่ยวกับการทุจริตในการเลือกสมาชิกวุฒิสภาด้วยการฮั้ว การบล็อกโหวต และการติดสินบน โดยบางพื้นที่มีการใช้เครือข่ายนักการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์เข้ามาแทรกแซง บางกลุ่มจัดตั้งผู้สมัครให้ลงคะแนนตามโพลที่ได้รับและเกิดการบล็อกโหวตเกิดขึ้น ทำให้คะแนนที่ได้จากการเลือกในบางพื้นที่สูงผิดปกติ เช่น คะแนนของผู้ได้รับเลือกในระดับอำเภอและจังหวัดมีความต่างจากผู้สมัครทั่วไปอย่างชัดเจน การเลือกจึงเต็มไปด้วยปัญหาความไม่โปร่งใส อย่างไรก็ตาม ข้อจำกัดในด้านคุณสมบัติที่ทำให้มีการกำหนดกลุ่มอาชีพที่ไม่ตรงกับความเป็นจริง เช่น ผู้สมัครลงสมัครรับเลือกไม่ตรงตามการประกอบอาชีพ กระบวนการถูกมองว่าอาจถูกแทรกแซงโดยกลุ่มการเมืองหรือกลุ่มทุนที่มีอิทธิพล สมาชิกวุฒิสภาอาจถูกบังคับให้เลือกตามบัญชีที่กำหนด การจำกัดการแสดงความเห็นต่อสาธารณะของผู้สมัครเอง ทำให้ประชาชนขาดข้อมูลที่ควรทราบและไม่สามารถตรวจสอบได้ การจำกัดการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประชาสัมพันธ์ที่ไม่เพียงพอ จึงเป็นปัญหาสำคัญที่ส่งผลให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงกระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาได้

ข้อมูลจากการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้อง จำนวน 140 คน พบว่า การดำเนินการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2567 ที่มีลักษณะของการเลือกกันเองในกลุ่มอาชีพ มีจุดเด่นที่สำคัญคือการเป็นตัวแทนจากกลุ่มอาชีพต่าง ๆ ที่มีความหลากหลาย ทำให้มีตัวแทนจากทุกภาคส่วนของสังคม ซึ่งสะท้อนถึงความต้องการและปัญหาของกลุ่มคนต่าง ๆ ได้ดี ผู้แทนจากแต่ละกลุ่มอาชีพที่มีความรู้และประสบการณ์ที่แตกต่างกัน ส่งผลให้การออกกฎหมายและนโยบายครอบคลุมและสมดุลมากขึ้น ทำให้มีความน่าเชื่อถือและสร้างความไว้วางใจจากประชาชน ความหลากหลายของสมาชิกวุฒิสภาช่วยให้วุฒิสภาสามารถพิจารณาปัญหาได้จากหลายมุมมอง สร้างการตัดสินใจที่มีความรอบคอบและครอบคลุม ตอบสนองต่อความต้องการ

ของสังคมมากขึ้น รวมถึงวุฒิสภาที่ไม่ขึ้นตรงกับพรรคการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ ช่วยลดความขัดแย้ง และสร้างการถ่วงดุลกับสภาผู้แทนราษฎร ป้องกันการแทรกแซงจากพรรคการเมือง เพราะมีระบบการเลือกที่มาจากกลุ่มอาชีพช่วยลดอิทธิพลของพรรคการเมืองและส่งเสริมการตัดสินใจที่เป็นอิสระ ทั้งนี้ กระบวนการออกแบบยังเป็นการช่วยลดโอกาสของการทุจริต เนื่องจากต้องผ่านกระบวนการหลากหลายขั้นตอน ทั้งในระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ แต่จุดด้อยของรูปแบบการเลือกสมาชิกวุฒิสภาเป็นการเลือกที่จำกัดเพียงกลุ่มอาชีพหรือกลุ่มผู้มีสิทธิสมัคร ทำให้ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการตัดสินใจ และลดความรับผิดชอบของวุฒิสภาต่อประชาชน ส่งผลให้เกิดการขาดความเชื่อมโยงระหว่างประชาชนและสมาชิกวุฒิสภา รวมถึงความไม่โปร่งใสในการเลือก โดยมักเกิดการบล็อกโหวตและการสนับสนุนบุคคลในเครือข่ายที่มีผลประโยชน์ร่วมกัน หรือการสมยอมการลงคะแนนให้กับคนเฉพาะกลุ่ม เกิดการกระจุกตัวของอำนาจในผู้สมัครบางกลุ่ม และสมาชิกวุฒิสภาที่มาจากกลุ่มอาชีพเดียวกันมักมีมุมมองและประสบการณ์ที่คล้ายกัน ทำให้ขาดความหลากหลายในการพิจารณานโยบายหรือกฎหมาย ซึ่งเป็นผลมาจากความไม่ชัดเจนในคุณลักษณะของกลุ่มอาชีพที่ขาดมาตรฐานในการเลือกผู้สมัคร และการเลือกมีขั้นตอนที่ซับซ้อน ทำให้ใช้เวลานานในการดำเนินการ และมีการประชาสัมพันธ์ที่ไม่ทั่วถึง ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครได้ และความซับซ้อนของกฎหมายและกฎระเบียบทำให้เกิดความเข้าใจผิดและสับสนในประชาชนและผู้สมัคร ส่งผลให้การมีส่วนร่วมในกระบวนการเลือกน้อยลง อย่างไรก็ตาม กระบวนการคัดกรองที่ไม่เข้มงวดส่งผลให้เกิดข้อสงสัยในความชอบธรรมในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา

แนวทางการเลือกสมาชิกวุฒิสภาในอนาคต ควรมีการปรับปรุงหลายด้านเพื่อเสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชนและความโปร่งใสในกระบวนการเลือก โดยเริ่มจากการเปิดโอกาสให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากขึ้น เช่น ให้ประชาชนมีการคัดกรองตัวแทนแต่ละกลุ่มอาชีพ และให้ประชาชนมีสิทธิเลือกตัวแทนแต่ละกลุ่มอาชีพ นอกจากนี้ ควรมีมาตรการความโปร่งใสในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา โดยการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครและขั้นตอนการเลือก รวมถึงการจัดตั้งระบบตรวจสอบอิสระจากองค์กรภายนอก เพื่อลดโอกาสในการทุจริต การกระจายอำนาจทางการเมืองและสร้างช่องทางให้ประชาชนเข้าถึงการรับสมัครมากขึ้น จะช่วยลดการครอบงำจากกลุ่มผลประโยชน์และส่งเสริมการมีส่วนร่วมของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคม การปรับปรุงกฎระเบียบเกี่ยวกับขั้นตอนการเลือกให้ชัดเจน พร้อมการอบรมเจ้าหน้าที่และการชี้แจงทำความเข้าใจกับผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภา จะช่วยลดความสับสนและเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงาน นอกจากนี้ ควรมีการติดตามตรวจสอบกระบวนการเลือกอย่างใกล้ชิด โดยจัดตั้งกลุ่มผู้สังเกตการณ์และใช้นักวิชาการร่วมตรวจสอบเพื่อสร้างความเชื่อมั่นในกระบวนการ และในการคัดกรองผู้สมัครควรกำหนดคุณสมบัติที่ชัดเจนตามกลุ่มอาชีพและใช้เทคโนโลยีในการตรวจสอบข้อมูลเพื่อให้การเลือกมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น สุดท้าย การเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับแนวคิดวิสัยทัศน์ของผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภา และการที่ผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภา มีแผนการทำงานที่ชัดเจน จะช่วยสร้างความเชื่อมั่นให้กับประชาชนในความตั้งใจที่ดีของผู้สมัครในการทำงานเพื่อสังคม

4) การเปรียบเทียบระบบและกระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประเทศไทยและต่างประเทศ

สำหรับการศึกษาเปรียบเทียบวิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในต่างประเทศ ได้พิจารณาคัดเลือกประเทศที่จะนำมาเปรียบโดยพิจารณาจากลักษณะและความสำเร็จของการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาจาก 4 ประเทศ ที่มีจุดแข็งที่แตกต่างกัน ประกอบด้วย (1) ทั้ง 4 ประเทศที่นำมาเปรียบเทียบเป็นประเทศที่มี 2 สภา คือสภาผู้แทนราษฎรและวุฒิสภา (2) ประเทศญี่ปุ่นและประเทศฝรั่งเศส เป็นระบบกฎหมายลายลักษณ์อักษร (Civil Law System) เช่นเดียวกับประเทศไทย โดยมีสมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกตั้ง (3) ประเทศสหรัฐอเมริกากับประเทศอังกฤษ เป็นระบบกฎหมายจารีตประเพณี (Common Law System) และเป็นต้นแบบของประเทศที่มี 2 สภา โดยสมาชิกวุฒิสภามีที่มาต่างกัน คือ สมาชิกวุฒิสภาของสหรัฐอเมริกาเป็นตัวแทนของแต่ละมลรัฐ มลรัฐละ 2 คน (50 มลรัฐ รวมเป็น 100 คน) ส่วนสมาชิกวุฒิสภาของประเทศไทยเป็นวุฒิสภาที่มาจากการแต่งตั้งโดยพระมหากษัตริย์ทั้งหมด (4) ประเทศญี่ปุ่นกับประเทศอังกฤษ เป็นประเทศที่ใช้ระบบรัฐสภาโดยมีพระมหากษัตริย์เป็นประมุข และมีนายกรัฐมนตรีเป็นผู้นำฝ่ายบริหารเหมือนกับประเทศไทย และ (5) ประเทศสหรัฐอเมริกาคือการปกครองระบบประธานาธิบดี ส่วนประเทศฝรั่งเศสเป็นระบบกึ่งรัฐสภา กึ่งประธานาธิบดี และมีนายกรัฐมนตรี โดยการเปรียบเทียบระบบและกระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาของประเทศไทยและต่างประเทศ มีรายละเอียดดังนี้

(1) ประเทศไทย การได้มาของสมาชิกวุฒิสภาในไทยมีการเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง โดยเคยใช้การเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ซึ่งเป็นรูปแบบประชาธิปไตยที่เปิดให้ประชาชนมีส่วนร่วมสูงสุดในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา อย่างไรก็ตาม ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 ตามบทเฉพาะกาลของรัฐธรรมนูญฉบับดังกล่าว สมาชิกวุฒิสภามาจากการคัดเลือกโดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) จำนวน 244 คน และโดยตำแหน่ง จำนวน 6 คน ได้แก่ ปลัดกระทรวงกลาโหม ผู้บัญชาการทหารสูงสุด ผู้บัญชาการทหารบก ผู้บัญชาการทหารเรือ ผู้บัญชาการทหารอากาศ และผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ รวม 250 คน และล่าสุดตามบททั่วไปของรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 สมาชิกวุฒิสภามาจากการเลือกกันเองของกลุ่มอาชีพและความเชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่าง ๆ โดยต้องมีอายุไม่ต่ำกว่า 40 ปี และไม่มีส่วนเกี่ยวข้องกับพรรคการเมือง เพื่อรักษาความเป็นกลางทางการเมือง

(2) ประเทศสหรัฐอเมริกา สมาชิกวุฒิสภาของประเทศไทยอเมริกามาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนของแต่ละมลรัฐ โดยแต่ละมลรัฐจะมีสมาชิกวุฒิสภา 2 คน ไม่ว่ามลรัฐนั้นจะมีประชากรมากหรือน้อย ส่งผลให้มลรัฐที่มีประชากรน้อยมีอิทธิพลเท่ากับมลรัฐที่มีประชากรมาก ทำให้ประชาชนมีอิทธิพลสูงต่อการกำหนดนโยบาย ผ่านตัวแทนของมลรัฐ และสมาชิกวุฒิสภามีวาระ 6 ปี ซึ่งมีการสลับกันเลือกตั้งทุก 2 ปี ทำให้การเลือกตั้งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง

(3) **ประเทศอังกฤษ** วุฒิสภาหรือที่เรียกว่าสภาขุนนาง (House of Lords) ในประเทศอังกฤษ มีการได้มาผ่านการแต่งตั้งโดยกษัตริย์หรือการถ่ายทอดทางสายตระกูลในกรณีของขุนนางสืบตระกูล ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนในการแต่งตั้งสมาชิกมีน้อยมาก อย่างไรก็ตาม สภาขุนนางมีบทบาทในการตรวจสอบและกลั่นกรองกฎหมายที่ผ่านมาจากสภาผู้แทนราษฎร

(4) **ประเทศฝรั่งเศส** สมาชิกวุฒิสภาในประเทศฝรั่งเศสมาจากการเลือกตั้งทางอ้อม โดยผู้แทนระดับท้องถิ่น ซึ่งหมายถึงนายกเทศมนตรี สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้แทนที่ได้รับเลือกจากการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น แม้ว่าประชาชนจะไม่มีสิทธิเลือกสมาชิกวุฒิสภาโดยตรง แต่ผู้แทนระดับท้องถิ่น ซึ่งได้รับการเลือกตั้งจากประชาชนจะเป็นผู้ทำหน้าที่เลือกสมาชิกวุฒิสภาแทน และมีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี แต่มีการเลือกตั้งหมุนเวียนครึ่งหนึ่งของสมาชิก ทุก 3 ปี

(5) **ประเทศญี่ปุ่น** สมาชิกวุฒิสภาของญี่ปุ่น มาจากการเลือกตั้งแบบผสม โดยครึ่งหนึ่งของสมาชิก มาจากการเลือกตั้งตามระบบสัดส่วน (Proportional Representation) ส่วนอีกครึ่งหนึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว จากเขตจังหวัดต่าง ๆ ทำให้ประชาชนมีสิทธิในการเลือกวุฒิสมาชิกโดยตรง ทั้งในระบบสัดส่วนและระบบเขต ทำให้ประชาชนมีอิทธิพลในการกำหนดตัวแทนวุฒิสภาของประเทศ มีวาระการดำรงตำแหน่ง 6 ปี โดยมีการเลือกตั้งหมุนเวียนครึ่งหนึ่งทุก 3 ปี

การเปรียบเทียบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาประเทศไทยและต่างประเทศ

	ไทย ไทยมีการเปลี่ยนแปลงหลายครั้ง เคยใช้การเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนภายใต้รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2540 อย่างไรก็ตาม ภายใต้รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 สว.มาจากการแต่งตั้งทั้งหมด 250 คน และล่าสุดมาจากการเลือกกันเองของกลุ่มอาชีพ
	สหรัฐอเมริกา สว.มาจากการเลือกตั้งโดยตรงจากประชาชนของแต่ละมลรัฐ โดยแต่ละมลรัฐจะมี สว. 2 คน ประชาชนมีอิทธิพลสูงต่อการกำหนดนโยบายผ่านตัวแทนของมลรัฐ สมาชิกวุฒิสภามีวาระ 6 ปี สลับกันเลือกตั้งทุก 2 ปี ทำให้การเลือกตั้งเกิดขึ้นอย่างต่อเนื่อง
	อังกฤษ วุฒิสภา หรือ สภาขุนนาง (House of Lords) ได้มาผ่านการแต่งตั้ง โดยกษัตริย์หรือการถ่ายทอดทางสายตระกูล การสืบตระกูลทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมน้อยมาก อย่างไรก็ตาม สภาขุนนางมีบทบาทในการตรวจสอบและกลั่นกรองกฎหมายที่ผ่านมาจากสภาผู้แทนราษฎร
	ฝรั่งเศส สว.มาจากการเลือกตั้งทางอ้อมโดยผู้แทนระดับท้องถิ่น ซึ่งหมายถึงนายกเทศมนตรี สมาชิกสภาท้องถิ่น และผู้แทนที่ได้รับเลือกจากการเลือกตั้งระดับท้องถิ่น มีวาระ 6 ปี เลือกตั้งหมุนเวียนครึ่งหนึ่งของสมาชิกทุก 3 ปี
	ญี่ปุ่น สว.มาจากการเลือกตั้งแบบผสม โดยครึ่งหนึ่งมาจากการเลือกตั้งตามระบบสัดส่วน ส่วนอีกครึ่งหนึ่งมาจากการเลือกตั้งแบบเขตเดียวเบอร์เดียว จากเขตจังหวัดต่าง ๆ มีวาระ 6 ปี เลือกตั้งหมุนเวียนครึ่งหนึ่งทุก 3 ปี

ภาพที่ 10 การเปรียบเทียบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาประเทศไทยและต่างประเทศ

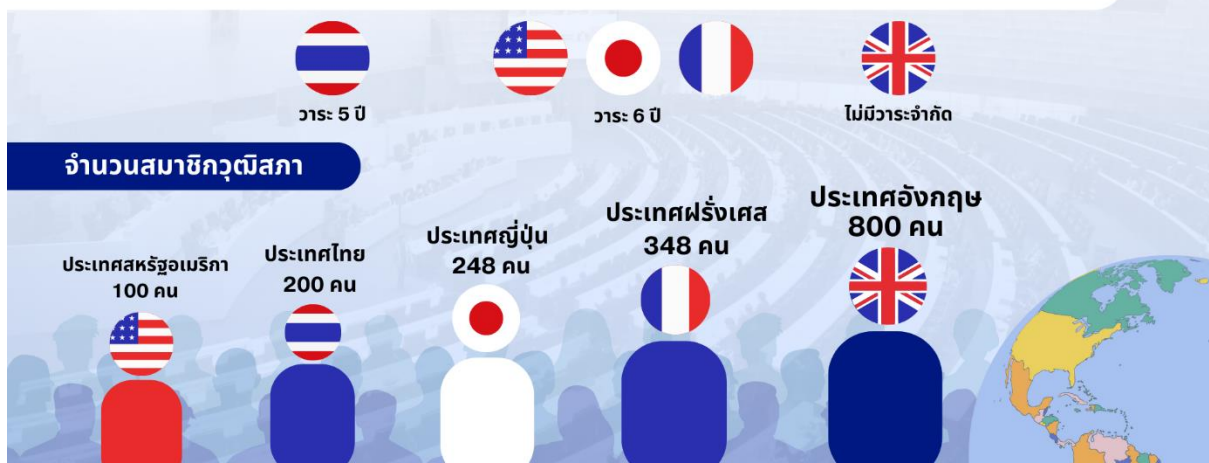
ภาพรวมของประเทศไทยและประเทศอังกฤษ การได้มาของสมาชิกวุฒิสภาผ่านการแต่งตั้งหรือสรรหา ทำให้การมีส่วนร่วมของประชาชนโดยตรงค่อนข้างน้อย ต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่น ที่ใช้การเลือกตั้งโดยตรงในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมมากกว่าในการกำหนดตัวแทน ส่วนประเทศฝรั่งเศสใช้การเลือกตั้งทางอ้อม โดยผ่านผู้แทนระดับท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน ทำให้ประชาชนยังมีบทบาทอยู่บ้างในการเลือกสมาชิกวุฒิสภาแม้จะไม่ใช้การเลือกตั้งโดยตรงก็ตาม

ทั้งนี้ ประเทศสหรัฐอเมริกาทุกมลรัฐมีสมาชิกวุฒิสภาจำนวนเท่ากัน (2 คน) แม้จำนวนประชากรของแต่ละมลรัฐจะแตกต่างกัน เพื่อให้เกิดความเท่าเทียมในการเป็นตัวแทนของแต่ละมลรัฐ ในขณะที่ในประเทศอื่น เช่น ประเทศญี่ปุ่น และประเทศฝรั่งเศส การเป็นตัวแทนจะพิจารณาจากขนาดของประชากรหรือสัดส่วนทางการเมืองของแต่ละพื้นที่ ซึ่งวาระการดำรงตำแหน่งของสมาชิกวุฒิสภาในหลายประเทศ เช่น ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น มีลักษณะคล้ายกันคือมีวาระ 6 ปี และมีการเลือกตั้งหมุนเวียนเพื่อเปลี่ยนตัวสมาชิก สำหรับประเทศอังกฤษสมาชิกสภาขุนนางไม่มีวาระจำกัด ทำให้มีสมาชิกดำรงตำแหน่งตลอดชีพจนกว่าจะลาออกหรือเสียชีวิต

การเปรียบเทียบในภาพรวม

การดำรงตำแหน่ง

วาระการดำรงตำแหน่งของ สว. ในประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศฝรั่งเศส และประเทศญี่ปุ่น มีวาระ 6 ปี และเลือกตั้งหมุนเวียนเพื่อเปลี่ยนตัวสมาชิก สำหรับประเทศอังกฤษสมาชิกสภาขุนนางไม่มีวาระจำกัด สมาชิกดำรงตำแหน่งตลอดชีพ

การเลือกตั้งและการแต่งตั้ง

ประเทศไทยและประเทศอังกฤษการได้มาของ สว. ผ่านการแต่งตั้งหรือสรรหา ต่างจากประเทศสหรัฐอเมริกาและประเทศญี่ปุ่นที่ใช้การเลือกตั้งโดยตรง ส่วนประเทศฝรั่งเศสใช้การเลือกตั้งทางอ้อม โดยผ่านผู้แทนระดับท้องถิ่นที่มาจากการเลือกตั้งของประชาชน

ความเท่าเทียมในการเป็นตัวแทน

ประเทศสหรัฐอเมริกาทุกมลรัฐมี สว. จำนวนเท่ากัน (2 คน) แม้จำนวนประชากรของแต่ละมลรัฐจะแตกต่างกัน ในขณะที่ประเทศญี่ปุ่น ประเทศฝรั่งเศส การเป็นตัวแทนจะพิจารณาจากขนาดของประชากรของแต่ละพื้นที่

ภาพที่ 11 ภาพรวมการเปรียบเทียบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาประเทศไทยและต่างประเทศ

5) ข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา แบ่งเป็นดังนี้

5.1) พิจารณาความจำเป็นของรูปแบบรัฐสภาว่าควรมีสภาเดียวหรือสภาคู่

การพิจารณาว่าประเทศไทยควรมีระบบรัฐสภาแบบสภาเดียว (Unicameral) หรือสภาคู่ (Bicameral) ขึ้นอยู่กับปัจจัยหลายด้าน เช่น โครงสร้างการปกครอง ความหลากหลายของสังคม ความจำเป็นในการตรวจสอบและถ่วงดุล ทั้งนี้ ควรพิจารณาว่าวุฒิสภาสามารถทำหน้าที่ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากน้อยเพียงใด ดังนั้น การพิจารณารูปแบบของรัฐสภาจึงเป็นเรื่องสำคัญที่ต้องมองภาพในระยะยาวและตอบโจทย์การสร้างประชาธิปไตยที่ยั่งยืนของประเทศ คำถามว่าประเทศไทยควรมีสมาชิกวุฒิสภาหรือไม่ จึงเป็นประเด็นที่เกี่ยวข้องกับหลักการประชาธิปไตย หากบทบาทและอำนาจของสมาชิกวุฒิสภาช่วยเสริมสร้างการตรวจสอบและถ่วงดุลอย่างโปร่งใสและมีประสิทธิภาพ การมีสมาชิกวุฒิสภาอาจเป็นสิ่งจำเป็น แต่หากสมาชิกวุฒิสภาถูกใช้เป็นเครื่องมือทางการเมืองหรือไม่มีความชอบธรรม การพิจารณาปรับบทบาทหรือการยกเลิกอาจเป็นแนวทางที่เหมาะสมกว่า ทั้งนี้ การพิจารณาความจำเป็นของรูปแบบรัฐสภาว่าควรมีสภาเดียวหรือสภาคู่ ควรพิจารณาประเด็นดังต่อไปนี้

(1) ควรพิจารณาว่าวุฒิสภาในปัจจุบันมีบทบาทหน้าที่ที่เหมาะสมหรือไม่ วุฒิสภาสามารถตรวจสอบการทำงานของสภาผู้แทนราษฎร และช่วยป้องกันการใช้อำนาจโดยมิชอบหรือการผ่านกฎหมายที่เร่งรีบเกินไป หากประเทศไทยจะยังคงมีวุฒิสภา ควรกำหนดบทบาทและขอบเขตอำนาจให้ชัดเจน เช่น การทำหน้าที่เฉพาะในกระบวนการตรวจสอบและให้คำปรึกษาที่ไม่ใช่การตัดสินใจสำคัญ เพราะสมาชิกวุฒิสภามาจากกลุ่มผู้เชี่ยวชาญในสาขาอาชีพต่าง ๆ ที่สามารถให้คำแนะนำและตรวจสอบกฎหมายได้อย่างรอบคอบ จึงควรเพิ่มความโปร่งใสในกระบวนการแต่งตั้งตำแหน่งสำคัญต่าง ๆ ที่ต้องผ่านการพิจารณาของสมาชิกวุฒิสภา และควรกำหนดขอบเขตหน้าที่ให้สมาชิกวุฒิสภานำการตรวจสอบกฎหมาย การให้คำแนะนำเชิงนโยบาย และการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร มีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการทำงาน การลงมติ และผลประโยชน์ทับซ้อนของสมาชิกวุฒิสภาต่อสาธารณะ สิ่งสำคัญคือบทบาทของสมาชิกวุฒิสภาต้องไม่ขัดแย้งกับหลักการประชาธิปไตย เช่น การเคารพเสียงข้างมากและการป้องกันการใช้อำนาจที่ไม่ชอบธรรม

(2) ควรพิจารณาว่าสมาชิกวุฒิสภาในปัจจุบันเป็นตัวแทนของประชาชนได้จริงหรือไม่ การมีสมาชิกวุฒิสภา ประชาชนส่วนใหญ่ยังคงมีความกังวลและถูกวิพากษ์วิจารณ์ว่าสมาชิกวุฒิสภาสามารถทำหน้าที่ที่เป็นตัวแทนของประชาชนได้หรือไม่ จึงมีความจำเป็นที่จะต้องสร้างความมั่นใจให้กับการทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาคือการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับการทำงาน เช่น การลงมติ ประวัติความเป็นมาของสมาชิกวุฒิสภา และผลประโยชน์ที่เกี่ยวข้องต่อการปฏิบัติหน้าที่ เพื่อให้ประชาชนสามารถตรวจสอบการทำงานได้ ใช้ระบบการรายงานผลการดำเนินงานประจำปี โดยให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นและประเมินผลการปฏิบัติหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภา เปิดช่องทางการสื่อสาร เช่น การจัดเวทีสาธารณะหรือการใช้แพลตฟอร์มออนไลน์ เพื่อให้ประชาชนสามารถมีส่วนร่วมในการเสนอแนะให้ความเห็นต่อนโยบายที่สมาชิกวุฒิสภาต้องพิจารณา หรือหากมีนโยบายสำคัญที่ต้องพิจารณาอย่างรอบคอบ

สมาชิกวุฒิสภาควรลงพื้นที่เพื่อรับฟังปัญหาและความคิดเห็นของประชาชนในพื้นที่ต่าง ๆ เพื่อประกอบการตัดสินใจต่อการพิจารณาประเด็นสำคัญต่าง ๆ ท้ายที่สุดควรใช้ความคิดเห็นของประชาชนเป็นพื้นฐานในการตัดสินใจปรับปรุงระบบสมาชิกวุฒิสภา เพื่อสร้างความมั่นใจว่าการมีสมาชิกวุฒิสภาจะสามารถเป็นตัวแทนของประชาชนได้ในระยะยาว

พิจารณาความจำเป็นของรูปแบบรัฐสภาว่าควรมีสภาเดียวหรือสภาคู่

ข้อดีของรูปแบบรัฐสภาคู่

- 1 การตรวจสอบและถ่วงดุล
- 2 เกิดความหลากหลาย
- 3 การลดความเร่งรีบในการออกกฎหมาย

ข้อเสียของรูปแบบรัฐสภาคู่

- 1 กระบวนการที่อาจล่าช้า
- 2 มีค่าใช้จ่ายเพิ่มขึ้น
- 3 ความขัดแย้งของสองสภา

ประเด็นคำถาม

1 วุฒิสภาในปัจจุบันมีบทบาทหน้าที่เหมาะสมหรือไม่ ?

2 สมาชิกวุฒิสภาในปัจจุบันเป็นตัวแทนของประชาชนได้จริงหรือไม่ ?

ภาพที่ 12 ข้อเสนอแนะการพิจารณาความจำเป็นของรูปแบบรัฐสภาว่าควรมีสภาเดียวหรือสภาคู่

5.2) พิจารณารูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในอนาคต โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

การเลือกสมาชิกวุฒิสภาในอนาคต ไม่ว่ากฎหมายจะออกแบบให้มีการเลือกสมาชิกวุฒิสภารูปแบบใดก็ตาม การทำหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภาในบริบทของสังคมไทยที่ต้องการให้วุฒิสภามีบทบาทในการพิจารณากฎหมาย และการควบคุมการบริหารราชการแผ่นดินควบคู่ไปกับสมาชิกสภาผู้แทนราษฎรนั้น เพื่อให้การปฏิบัติหน้าที่มีจุดแข็งและไม่ซ้ำซ้อนกับการทำหน้าที่ของสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร จึงควรกำหนดที่มาของสมาชิกวุฒิสภาให้มีความแตกต่างและสอดคล้องกับเจตนาและการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

(1) รูปแบบที่ประชาชนมีส่วนร่วมในการเลือกตั้งโดยตรง (Direct Election) โดยให้ประชาชนทั่วประเทศสามารถลงคะแนนเสียงเลือกตั้งสมาชิกวุฒิสภา เหมือนกับการเลือกตั้งสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร แต่กำหนดบทบาทและขอบเขตที่ต่างจากการเลือกสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร อาทิ ให้สมาชิกวุฒิสภามีบทบาทในการกลั่นกรองกฎหมาย การให้คำปรึกษา และการตรวจสอบการทำงานของฝ่ายบริหาร โดยไม่เน้นบทบาทการริเริ่มกฎหมายเหมือนสภาผู้แทนราษฎร เน้นคุณสมบัติด้านประสบการณ์ในด้านวิชาชีพเฉพาะหรือความเชี่ยวชาญในประเด็นสำคัญระดับประเทศ เช่น เศรษฐกิจ การศึกษา สิ่งแวดล้อม หรือกฎหมาย เป็นต้น ใช้ระบบการเลือกตั้งแบบแบ่งเขตที่ใหญ่ขึ้น การเลือกสมาชิกวุฒิสภาในลักษณะเขตเลือกตั้งใหญ่ระดับจังหวัดหรือกลุ่มจังหวัด แทนการแบ่งเขตย่อยแบบสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยกำหนดให้เลือกสมาชิกวุฒิสภา จากบัญชีรายชื่อของกลุ่มอาชีพ หรือองค์กรที่เป็นตัวแทนภาคประชาสังคม

(2) การใช้รูปแบบระบบการเลือกตั้งแบบผสม (Mixed System) ได้แก่ การใช้ระบบการเลือกที่มีการกำหนดที่มาของวุฒิสภาสองประเภทร่วมกัน ทั้งการเลือกตั้งโดยตรงของประชาชน และการสรรหาหรือแต่งตั้งจากกลุ่มวิชาชีพ โดยอาจกำหนดสัดส่วนสมาชิกวุฒิสภาให้มาจากการเลือกตั้งโดยตรงร้อยละ 50 และจากการสรรหาหรือแต่งตั้งร้อยละ 50 โดยการกำหนดวิธีการเลือกอาจมีการแบ่งเขตการเลือกตั้งโดยแบ่งเขตพื้นที่เป็นกลุ่มจังหวัด หรือภูมิภาค โดยกำหนดเงื่อนไขให้ผู้สมัครต้องมีการประกอบอาชีพในพื้นที่นั้น ๆ อยู่ภายในช่วงเวลาของการสมัครรับเลือกและต้องเป็นการประกอบอาชีพตามความเชี่ยวชาญที่ใช้เป็นคุณสมบัติในการสมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา

(3) รูปแบบการเลือกกันเองในกลุ่มอาชีพ ควรมีการกำหนดคุณสมบัติเพื่อให้ได้ตัวแทนจากกลุ่มวิชาชีพ หรือผู้ทรงวุฒิที่มีความเชี่ยวชาญในสาขาต่าง ๆ (Functional Representation) ซึ่งมีบทบาทต่อสังคมในภาคเศรษฐกิจ สังคม หรือวัฒนธรรม เช่น ตัวแทนกลุ่มวิชาชีพ สมาคมธุรกิจ องค์กรภาคประชาชน หรือ กลุ่มแรงงาน ได้แก่ นักวิชาการ ข้าราชการ องค์กรภาคประชาชน และกลุ่มธุรกิจ ให้สามารถเลือกสมาชิกวุฒิสภาในกลุ่มของตนที่มาจากการสรรหาหรือการแต่งตั้ง การกำหนดคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภาต้องมีความแตกต่างจากคุณสมบัติของผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร เช่น เกณฑ์อายุ 40 ปีบริบูรณ์ การสำเร็จการศึกษาในระดับปริญญา การมีประสบการณ์การทำงานในแวดวงวิชาชีพมาแล้วไม่น้อยกว่า 10 ปี โดยมีผลงานเป็นที่ประจักษ์หรือได้รับการยอมรับในแวดวงวิชาชีพ และกำหนดเงื่อนไขให้สามารถดำรงตำแหน่งได้เพียงวาระเดียว เป็นต้น

โดยภาพรวมทั้ง 3 รูปแบบมุ่งเน้นให้สมาชิกวุฒิสภามีบทบาทเฉพาะด้านที่แตกต่างจากสมาชิกสภาผู้แทนราษฎร โดยให้ประชาชนมีส่วนร่วมผ่านการเลือกตั้ง ควบคู่กับการสรรหาบุคคลที่มีคุณสมบัติเหมาะสมจากกลุ่มวิชาชีพหรือองค์กรต่าง ๆ เพื่อตอบสนองต่อความต้องการของสังคม ในด้านการกลั่นกรองกฎหมายและการตรวจสอบฝ่ายบริหารอย่างมีประสิทธิภาพ ทั้งนี้ การพิจารณา “การมีส่วนร่วมของประชาชน” หรือความคิดเห็น ความต้องการ และความไว้วางใจของสาธารณชน ในกระบวนการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในอนาคต ไม่ว่าจะใช้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาแบบแต่งตั้งแบบเลือกตั้ง หรือรูปแบบอื่นใดก็ตาม การเน้นย้ำถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน มีจุดประสงค์เพื่อสะท้อนให้เห็นว่าสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพิจารณาและอนุมัติกฎหมาย รวมถึงการตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ควรได้รับการสรรหาอย่างโปร่งใส มีธรรมาภิบาล และสะท้อนถึงเจตจำนงหรือความไว้วางใจของประชาชนไม่ควรมองข้ามความคาดหวัง ความเชื่อมั่น หรือความต้องการที่แท้จริงของสังคมส่วนรวม ซึ่งจะนำไปสู่ความชอบธรรมในบทบาทของสมาชิกวุฒิสภา

ภาพที่ 13 พิจารณารูปแบบการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในอนาคต โดยคำนึงถึงการมีส่วนร่วมของประชาชน

5.3) การดำเนินการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาในอนาคต กรณีที่ต้องใช้วิธีการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภารูปแบบเลือกกันเองในกลุ่มอาชีพ ควรพิจารณาปรับปรุงแก้ไขเพื่อให้การดำเนินการมีประสิทธิภาพ โดยแบ่งเป็น 3 แนวทางดังนี้

แนวทางสำหรับคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(1) เพิ่มความชัดเจนและคุณลักษณะเฉพาะของแต่ละกลุ่มอาชีพ

การเลือกสมาชิกวุฒิสภาโดยให้กลุ่มอาชีพเลือกกันเองมีหลายประเด็นที่เป็นปัญหา เช่น การขาดความโปร่งใส ความซับซ้อนในการเลือกผู้แทนจากกลุ่มอาชีพที่มีอิทธิพลไม่เท่ากัน และการที่กระบวนการเลือกกลายเป็นการ “เลือกกันเอง” โดยเฉพาะในกลุ่มที่มีความเชื่อมโยงกับนักการเมืองหรือกลุ่มผลประโยชน์ ดังนั้น **ควรกำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจนและครอบคลุมทุกกลุ่ม** โดยมีการเลือกตัวแทนจากสมาคมวิชาชีพต่าง ๆ เข้ามาร่วมกับตัวแทน จากภาคประชาชนที่ลงสมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา โดยกำหนดเกณฑ์ในเรื่องของอายุ ประสบการณ์ การทำงาน ความเชี่ยวชาญในสาขาวิชาชีพเฉพาะ และผลงานที่ผ่านมา ซึ่งเป็นที่ประจักษ์ รวมทั้งควรมีการให้คะแนนความสามารถของผู้สมัครที่มีแบบฟอร์มมาตรฐาน ที่ระบุความสำคัญของแต่ละปัจจัย เช่น คะแนนด้านประสบการณ์ ความสามารถในการบริหารจัดการ ความรู้ในด้านอาชีพที่ลงสมัคร ความทุ่มเทต่อองค์กรที่เคยผ่านมา

(2) เพิ่มความโปร่งใสและเป็นธรรมเพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสังคม

การเลือกสมาชิกวุฒิสภามีข้อสังเกตจากผู้สมัคร นักวิชาการ สื่อมวลชนว่าอาจมีการทุจริตหรือสมยอมในกระบวนการเลือกสมาชิกวุฒิสภา **ควรมีการตรวจสอบที่เข้มงวดในทุกขั้นตอนของกระบวนการเลือก** การเปิดเผยข้อมูลของผู้สมัครต่อสาธารณะจะช่วยให้ประชาชนสามารถตรวจสอบคุณสมบัติและประวัติของผู้สมัครได้ ซึ่งจะเป็นการลดโอกาสในการทุจริตและทำให้การเลือกสมาชิกวุฒิสภาโปร่งใสมากขึ้น การสร้างกลไกการตรวจสอบจากหน่วยงานอิสระ การเปิดช่องทางให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูล และให้ข้อเสนอแนะเกี่ยวกับกระบวนการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ทั้งนี้ การกำหนดบทลงโทษที่ชัดเจนสำหรับผู้ที่กระทำการทุจริตและการจัดการที่มีประสิทธิภาพเกี่ยวกับการรับเรื่องร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริตจะเป็นอีกหนึ่งมาตรการที่ช่วยป้องกันไม่ให้เกิดการทุจริตในกระบวนการเลือกสมาชิกวุฒิสภาได้ สิ่งเหล่านี้จะส่งผลให้ประชาชนรู้สึกมั่นใจมากขึ้นในการเข้าร่วมการเลือกสมาชิกวุฒิสภา รวมถึง **เพิ่มมาตรการในการติดตามตรวจสอบพฤติกรรมของผู้สมัคร** การติดตามการลงคะแนนของผู้สมัครควรมีความโปร่งใส ด้วยการเชิญนักวิชาการที่มีความเชี่ยวชาญด้านพฤติกรรมเข้ามาร่วมสังเกตการณ์ รวมถึงการฝึกอบรมให้เจ้าหน้าที่และผู้สังเกตการณ์ได้ช่วยตรวจสอบพฤติกรรมของผู้สมัคร จะช่วยเพิ่มความเชื่อมั่นในการเข้าร่วมกระบวนการเลือกสมาชิกวุฒิสภา สิ่งสำคัญคือ **ลดการกระจุกตัวของอำนาจทางการเมือง** เนื่องจากอำนาจในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ควรจะต้องกระจาย ให้กับประชาชนในทุกกลุ่มอาชีพและทุกชนชั้นของสังคม ซึ่งจะช่วยให้เสียงของกลุ่มคนต่าง ๆ ได้รับการรับฟังและตอบสนองมากขึ้น จะช่วยลดโอกาสการใช้ตำแหน่งเพื่อผลประโยชน์เฉพาะกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง

(3) เพิ่มการตรวจสอบผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาจากสื่อมวลชนและภาคประชาชน

ปัญหาการจำกัดสิทธิในการเผยแพร่ข้อมูลของผู้สมัครและการแนะนำตัวของผู้สมัคร ซึ่งส่งผลให้ประชาชนและผู้สมัครด้วยกันเองขาดข้อมูลในการตัดสินใจ นอกจากนี้ การจำกัดหรือการกำหนดขอบเขตของสื่อมวลชนในการนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครยังเป็นปัญหาที่สำคัญ ทำให้ประชาชนไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลที่จำเป็นในการตัดสินใจได้อย่างรอบด้าน ส่งผลให้การเลือกสมาชิกวุฒิสภาขาดความเชื่อมั่นจากประชาชน **จึงควรมีการปรับปรุงกฎระเบียบที่เกี่ยวข้องกับการเผยแพร่ข้อมูลผู้สมัคร** โดยอนุญาตให้สื่อมวลชนสามารถนำเสนอข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครได้อย่างเต็มที่ และให้ประชาชนสามารถเข้าถึงข้อมูลต่าง ๆ ได้ง่ายขึ้น รวมถึง **เพิ่มมาตรการให้ผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาต้องมีความพร้อมและตั้งใจที่ลงรับสมัครและทำงาน** การเลือกสมาชิกวุฒิสภาควรมีการเปิดเผยข้อมูลเกี่ยวกับวิสัยทัศน์ หลักการ แนวทางการทำงานของผู้สมัคร เพื่อสร้างความเชื่อมั่นว่าผู้สมัครมีความตั้งใจที่ดีในการลงสมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา การกำหนดเกณฑ์ที่ชัดเจนเพื่อให้ผู้สมัครแสดงให้เห็นถึงความตั้งใจในการทำงานจะช่วยสร้างความมั่นใจให้กับประชาชน และเป็นการป้องกันผู้สมัครที่มีเจตนาเพียงเพื่อจะลงรับสมัครเพื่อไปเลือกบุคคลอื่น สิ่งสำคัญคือ **การเพิ่มบทบาทของภาคประชาชน** โดยสามารถใช้การโหวตแบบประชามติในบางขั้นตอน เพื่อให้ประชาชนสามารถแสดงความคิดเห็นหรือเลือกตัวแทนในบางส่วนของกระบวนการเลือกสมาชิกวุฒิสภา นอกจากนี้ การใช้ระบบสัดส่วนในการเป็นตัวแทนของกลุ่มอาชีพและกลุ่มพื้นที่ จะช่วยให้สมาชิกวุฒิสภามีความหลากหลาย และสะท้อนถึงต้องการของกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมมากยิ่งขึ้น

(4) ยกระดับการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในกระบวนการเลือก

การป้องกันการทุจริตถือเป็นปัจจัยสำคัญในการสร้างความเชื่อมั่นต่อระบอบประชาธิปไตย การดำเนินการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ควรมีความรัดกุมและทันสมัยมากขึ้น โดยมีการใช้เทคโนโลยีดิจิทัลในกระบวนการ ซึ่งสามารถนำระบบดิจิทัลมาใช้ในกระบวนการเก็บคะแนนเสียง เช่น การใช้เครื่องลงคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ และการตรวจสอบผลคะแนนแบบเรียลไทม์เพื่อลดความเสี่ยงในการเปลี่ยนแปลงหรือบิดเบือนผลคะแนน การใช้ระบบเทคโนโลยีการจับเก็บข้อมูลเพื่อบันทึกและตรวจสอบผลคะแนนอย่างโปร่งใส และไม่สามารถแก้ไขข้อมูลได้โดยไม่ได้รับอนุญาต และบังคับใช้กฎหมายและมาตรการลงโทษผู้ที่เกี่ยวข้องกับการบล็อกโหวตหรือการสมยอมอย่างเคร่งครัด รวมถึงการเพิ่มเจ้าหน้าที่สืบสวนสอบสวนในพื้นที่เสี่ยง ส่งเสริมความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ เช่น หน่วยงานภาคประชาสังคม หน่วยงานด้านสิทธิมนุษยชน และสื่อมวลชน เพื่อทำหน้าที่เป็นผู้สังเกตการณ์อิสระในกระบวนการต่าง ๆ พร้อมจัดตั้งศูนย์กลางสำหรับรายงานข้อสงสัยหรือการร้องเรียนเกี่ยวกับการทุจริต พร้อมเปิดเผยข้อมูลการตรวจสอบต่อสาธารณชน เพื่อการรายงานการร้องเรียนและผลการตรวจสอบทุจริตในแต่ละพื้นที่เพื่อให้ประชาชนสามารถติดตามได้

(5) การตีความเรื่องการ “ฮั้ว” และ “การสมยอม” เพื่อสร้างแนวทางการป้องกัน

การตีความประเด็นเรื่องการฮั้วและการสมยอม การตีความในกรณีนี้คือการพิจารณาว่าเหตุการณ์หรือพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเข้าข่ายการสมยอมหรือไม่ และมีการกระทำที่เป็นการละเมิดกฎหมายหรือไม่ ซึ่งควรตรวจสอบข้อมูลจากหลายแหล่ง เช่น ข้อมูลการสนับสนุนทางการเงิน ข้อมูลการประชุมของผู้สมัคร หรือข้อสังเกตจากผู้มีสิทธิลงสมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา เพื่อหาหลักฐานที่ชัดเจนว่ามีการสมยอมเกิดขึ้นหรือไม่

และการพิจารณาความสอดคล้องของพฤติกรรม การตีความการสมยอมไม่ได้หมายความว่าต้องมีการจับคู่กัน อย่างชัดเจนหรือเปิดเผย แต่จะพิจารณาพฤติกรรมที่แสดงถึงการสอดคล้องกันระหว่างผู้สมัคร ทั้งนี้ หากมีการร้องเรียนจากผู้สมัครหรือภาคประชาชนเกี่ยวกับการสมยอมในกระบวนการเลือก ควรทำการสืบสวน หาข้อเท็จจริงจากทั้งผู้ร้องเรียนและผู้เกี่ยวข้อง เพื่อตีความว่าพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเป็นการสมยอมที่ทำให้ กระบวนการเลือกไม่โปร่งใสหรือไม่ อย่างไรก็ตาม การตีความการสมยอมตามหลักกฎหมายการเลือกตั้ง ซึ่งกำหนดว่าผู้สมัครหรือพรรคการเมืองห้ามมีการร่วมมือกันในลักษณะที่จะทำให้กระบวนการเลือกเสียหายหรือไม่ ดังนั้น การตีความการสมยอมหรือการฮั้วในกระบวนการต่าง ๆ ต้องพิจารณาจากพฤติกรรมที่อาจจะเป็น การประสานงานหรือร่วมมือกันโดยไม่เปิดเผยเพื่อผลประโยชน์ร่วมกัน ซึ่งต้องมีการตรวจสอบข้อมูล และหลักฐานที่ชัดเจนจากหลายฝ่าย เพื่อรักษาความโปร่งใสและความเป็นธรรมในการดำเนินการได้มา ซึ่งสมาชิกวุฒิสภา

ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงแก้ไขให้มีประสิทธิภาพ กรณีต้องใช้วิธี การได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา รูปแบบเลือกกันเองในกลุ่มอาชีพในอนาคต

แนวทางสำหรับคณะกรรมการการเลือกตั้ง

- 1** เพิ่มความชัดเจนและคุณลักษณะเฉพาะ ของแต่ละกลุ่มอาชีพ

- 2** เพิ่มความโปร่งใสและเป็นธรรม เพื่อสร้างความมั่นใจให้กับสังคม

- 3** เพิ่มการตรวจสอบผู้สมัคร สว. จากสื่อมวลชนและภาคประชาชน

- 4** ยกระดับการตรวจสอบและป้องกันการทุจริตในกระบวนการเลือก

- 5** การตีความเรื่องการ “ฮั้ว” และ “การสมยอม” เพื่อสร้างแนวทาง การป้องกัน

ภาพที่ 14 ข้อเสนอแนะแนวทางสำหรับคณะกรรมการการเลือกตั้ง

แนวทางสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

(1) ลดความซับซ้อนในกระบวนการต่าง ๆ ในแต่ละระดับขั้นของการเลือกสมาชิกวุฒิสภา

การดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภาเผชิญกับปัญหาหลายประการที่เกิดจากความซับซ้อนและการขาดข้อมูลที่แน่ชัดในแต่ละกระบวนการ ผู้สมัครบางคนมีข้อจำกัดที่ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลหรือเข้าใจถึงขั้นตอนการสมัครได้อย่างชัดเจน นอกจากนี้ บางพื้นที่อาจไม่มีผู้สมัครในระดับอำเภอ หรือมีจำนวนผู้สมัครน้อยเกินไป สาเหตุเหล่านี้ส่งผลต่อการเข้าถึงและการมีส่วนร่วมในการเลือกสมาชิกวุฒิสภาอย่างมาก ทั้งนี้ ปัญหาและความซับซ้อน ประชาชนส่วนใหญ่มักจะเข้าใจได้ว่าความซับซ้อนนำไปสู่ความไม่โปร่งใส ส่งผลให้สมาชิกวุฒิสภาเกิดความเคลือบแคลงจากประชาชนและผู้สมัครด้วยกันเอง ดังนั้น จำเป็นต้องลดความซับซ้อนในกระบวนการเลือก เช่น การลดจำนวนขั้นตอนที่ไม่จำเป็นและทำให้กระบวนการที่เกี่ยวข้องเข้าใจง่ายขึ้น รวมถึงการตัดขั้นตอนที่ไม่จำเป็นออก เช่น การลดจำนวนเอกสารที่ต้องใช้ มีผู้ที่ทำหน้าที่ในการตีความกระบวนการต่าง ๆ โดยอาจใช้ภาษาที่เข้าใจได้ง่าย เช่น การใช้ตัวอย่างที่ชัดเจนประกอบการอธิบาย หรือการจัดทำแผนภาพที่แสดงให้เห็นขั้นตอนอย่างชัดเจน เพื่อให้ทุกฝ่ายเข้าใจถึงหน้าที่และกระบวนการได้ตรงกัน

(2) เพิ่มมาตรการการประชาสัมพันธ์การเลือกสมาชิกวุฒิสภามากยิ่งขึ้น

การประชาสัมพันธ์ข้อมูลเกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ควรมีการประชาสัมพันธ์ก่อนล่วงหน้ามากกว่า 6 เดือน และเพิ่มความถี่มากขึ้นในช่วง 2-3 เดือน ก่อนการเลือกสมาชิกวุฒิสภา เช่น การจัดกิจกรรมอบรมเพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับการเลือกสมาชิกวุฒิสภาและลงคะแนน เพื่อให้ประชาชนทราบถึงสิทธิของตนเอง และขั้นตอนการเลือกหากประสงค์จะลงรับสมัคร รวมถึงการใช้สื่อที่หลากหลายเพื่อเข้าถึงประชาชนทุกกลุ่ม การมีช่องทางที่ประชาชนสามารถรายงานปัญหาหรืออุปสรรคที่พบในกระบวนการรับสมัคร เช่น การจัดตั้งศูนย์รับเรื่องร้องเรียนหรือการสร้างแอปพลิเคชันที่ประชาชนสามารถส่งความคิดเห็นหรือปัญหาได้อย่างรวดเร็วและสะดวก สิ่งสำคัญคือการสร้างความเข้าใจที่ตรงกันของเจ้าหน้าที่จากหลายภาคส่วน การเลือกสมาชิกวุฒิสภาอาจมีความซับซ้อนเนื่องจากกระบวนการและขั้นตอนที่ไม่ชัดเจน เจ้าหน้าที่จากหน่วยงานต่าง ๆ อาจมีความเข้าใจแตกต่างกัน ส่งผลให้เกิดความสับสนในการจัดการกระบวนการเลือกสมาชิกวุฒิสภา จึงจำเป็นต้องมีการปรับปรุงระเบียบข้อบังคับให้ชัดเจนและเข้าใจง่าย รวมถึงการจัดการอบรมและชี้แจงรายละเอียดให้มากขึ้น เพื่อให้ทุกฝ่ายมีความเข้าใจที่ตรงกัน

(3) เพิ่มพื้นที่เพื่อแสดงแนวคิด วิสัยทัศน์ หรือประสบการณ์

การเลือกสมาชิกวุฒิสภาในปัจจุบัน ผู้สมัครต้องปฏิบัติตามระเบียบการแนะนำตัวที่กำหนดโดยสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้งอย่างเคร่งครัด ระเบียบดังกล่าวมีข้อห้ามและข้อกำหนดหลายประการ ประเด็นที่เป็นข้อถกเถียงกันอย่างเห็นได้ชัดคือการห้ามแนะนำตัวทางวิทยุโทรทัศน์ วิทยุกระจายเสียง เคเบิลทีวี หรือสื่อสิ่งพิมพ์ รวมถึงการให้สัมภาษณ์แก่สื่อมวลชน นักข่าว หรือสื่อโฆษณา ซึ่งเผยแพร่ผ่านบริการแพลตฟอร์มดิจิทัล เป็นต้น รวมถึงกลุ่มอาชีพที่มีความหลากหลายทางสังคม ควรมีโอกาสให้ตัวแทนจากกลุ่มที่ถูกมองข้ามหรือละเลยจากสังคมเข้าร่วมในกระบวนการ เช่น กลุ่มคนเปราะบาง กลุ่มแรงงานท้องถิ่น กลุ่มผู้พิการ หรือกลุ่มอาชีพที่มีขนาดเล็ก โดยในแต่ละระดับของการเลือกควรมีเวทีสำหรับผู้สมัครในการแนะนำตัวกับผู้สมัครด้วยกันอย่างน้อยคนละ 5-10 นาที

ในการนำเสนอแนวคิดหรือวิสัยทัศน์ เพื่อให้ผู้รับเลือกได้เข้าใจความสามารถและเจตนารมณ์ของผู้สมัคร แต่ละคนอย่างเท่าเทียมกัน

(4) อบรมและพัฒนาศักยภาพบุคลากรที่เกี่ยวข้อง

การอบรมถือเป็นหัวใจสำคัญในการเสริมสร้างความพร้อมของเจ้าหน้าที่เพื่อให้การดำเนินการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภาเป็นไปอย่างราบรื่นและโปร่งใส ควรพิจารณาการใช้ระบบเทคโนโลยีในการจัดการข้อมูล และการตรวจสอบคะแนน เช่น ระบบนับคะแนนอิเล็กทรอนิกส์ การจัดการฐานข้อมูลผู้สมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา และเทคโนโลยีในการวิเคราะห์ข้อมูลเชิงลึก การฝึกอบรมจะช่วยลดข้อผิดพลาดในการปฏิบัติงาน และเพิ่มความมั่นใจในการใช้เครื่องมือเทคโนโลยี รวมถึงการพัฒนาทักษะด้านการสื่อสาร ทั้งการสื่อสารกับประชาชน ผู้สมัครรับเลือกสมาชิกวุฒิสภา และสื่อมวลชน การอบรมในด้านนี้จะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถให้ข้อมูลที่ถูกต้อง ชัดเจน และลดความเข้าใจผิดในกระบวนการเลือก ทั้งนี้ ในวันเลือกสมาชิกวุฒิสภา เจ้าหน้าที่อาจเผชิญกับปัญหาที่ไม่คาดคิด เช่น ความผิดพลาดทางเทคนิคหรือความขัดแย้งระหว่างกลุ่มผู้สมัครรับเลือกเป็นสมาชิกวุฒิสภา สิ่งสำคัญคือการอบรมในด้านการจัดการวิกฤต (Crisis Management) จะช่วยให้เจ้าหน้าที่สามารถแก้ปัญหาได้อย่างมีอ้าชีพ

(5) การจัดตั้งทีมสนับสนุนและให้คำปรึกษาในทุกระดับชั้นของการเลือก

การสนับสนุนจากทีมที่มีความเชี่ยวชาญเฉพาะทางจะช่วยเสริมความพร้อมให้เจ้าหน้าที่ในพื้นที่ และลดความกดดันในระหว่างการทำงาน โดยแนวทางในการดำเนินการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ระดับอำเภอ ควรมีทีมงานสนับสนุนที่คอยให้คำแนะนำในเชิงเทคนิค เช่น การแก้ไขปัญหาด้านไอที การตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และการจัดการกับกรณีฉุกเฉิน ระดับจังหวัด จัดตั้งศูนย์ประสานงานที่สามารถตอบสนองต่อข้อร้องเรียนหรือปัญหาที่ซับซ้อน เช่น ข้อโต้แย้งทางกฎหมาย หรือปัญหาที่เกี่ยวข้องกับผู้สมัคร ระดับประเทศ มีทีมสนับสนุนหลักที่ทำหน้าที่กำหนดแนวทางปฏิบัติ ประสานงานระหว่างภูมิภาค และรายงานสถานการณ์ในภาพรวม ดังนั้น การจัดตั้งทีมสนับสนุนจะช่วยสร้างความเชื่อมั่นในระบบการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ลดความผิดพลาด และเพิ่มประสิทธิภาพในการทำงานของเจ้าหน้าที่ทุกระดับ

แนวทางสำหรับสำนักงาน คณะกรรมการการเลือกตั้ง

- 1 ลดความซับซ้อนในกระบวนการต่าง ๆ
ในแต่ละระดับชั้นของการเลือก สว.

- 3 เพิ่มพื้นที่เพื่อแสดงแนวคิด วิสัยทัศน์
หรือประสบการณ์

- 5 การจัดตั้งทีมสนับสนุนและให้คำปรึกษา
ในทุกๆระดับชั้นของการเลือก

- 2 เพิ่มมาตรการการประชาสัมพันธ์
การเลือกสมาชิกวุฒิสภามากยิ่งขึ้น

- 4 อบรมและพัฒนาศักยภาพบุคลากร
ที่เกี่ยวข้อง

ภาพที่ 15 ข้อเสนอแนะแนวทางสำหรับสำนักงานคณะกรรมการการเลือกตั้ง

แนวทางการพิจารณาปรับแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561

(1) มาตรา 11 การกำหนดรายละเอียดของ “การแบ่งกลุ่มอาชีพ” กับ “การประกอบอาชีพ”

ควรมุ่งเน้นไปที่การกำหนดนิยามและแนวทางปฏิบัติที่ชัดเจน เพื่อให้ครอบคลุมลักษณะงานในสังคมปัจจุบันและลดความสับสนในกระบวนการปฏิบัติ ได้แก่ 1) การเพิ่มเติมคำนิยามคำว่า “กลุ่มอาชีพ” หมายความว่า กลุ่มประเภทของอาชีพ หรือผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในกระบวนการเลือกสมาชิกวุฒิสภา โดยพิจารณาจากร่วมและความเกี่ยวข้องเชื่อมโยงตามลักษณะของอาชีพต่าง ๆ ที่มีบทบาทและความสำคัญในสังคม เป็นมาตรา 4 วรรคสี่ 2) การเพิ่มเติมคำนิยามคำว่า “การประกอบอาชีพ” หมายความว่า การดำเนินกิจกรรมที่สร้างรายได้หรือผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจ โดยมีลักษณะการทำงานเฉพาะที่เป็นที่ยอมรับในทางกฎหมายหรือมาตรฐานวิชาชีพ เป็นมาตรา 4 วรรคห้า ซึ่งการพิจารณาการจัดกลุ่มอาชีพตามมาตรา 11 อาจมีการทบทวนและทำได้โดยการสำรวจข้อมูลเกี่ยวกับลักษณะอาชีพในปัจจุบัน เช่น ผ่านสถิติแรงงานหรือข้อมูลจากกระทรวงแรงงาน ทบทวนพิจารณาปรับปรุงกลุ่มอาชีพให้สอดคล้องกับโครงสร้างอาชีพ เช่น การเพิ่มกลุ่มใหม่สำหรับอาชีพเกิดใหม่ หรืออาชีพนักพัฒนาซอฟต์แวร์หรือผู้ประกอบการออนไลน์ เป็นต้น ทั้งนี้ การจัดกลุ่มประเภทของอาชีพควรชัดเจนและเข้าใจง่าย เพื่อหลีกเลี่ยงความสับสนหรือการตีความที่หลากหลาย และควรระวังการกำหนดกลุ่มที่ไม่ครอบคลุมหรืออาจละเลยกลุ่มอาชีพที่สำคัญ เช่น แรงงานนอกระบบ การพิจารณาและกำหนดลักษณะของการแบ่งกลุ่มอาชีพและการประกอบอาชีพยังควรเน้นไปที่การส่งเสริมความเป็นธรรม ความครอบคลุม และความชัดเจน เพื่อให้เหมาะสมกับการดำเนินการตามมาตรา 11 และสะท้อนความหลากหลายของอาชีพในสังคมได้อย่างแท้จริง ทั้งนี้ ต้องมีการปรับแก้มาตรา 11 โดยนำคำว่า “กลุ่มอาชีพ” และ “การประกอบอาชีพ” ไประบุไว้ในมาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติฉบับเดียวกัน

(2) มาตรา 13 การเพิ่มคุณสมบัติของผู้สมัครให้มีระดับการศึกษาปริญญาตรีขึ้นไป

เนื่องจากบทบาทหน้าที่ของสมาชิกวุฒิสภามีส่วนสำคัญในการพิจารณาร่างกฎหมายที่ผ่านจากสภาผู้แทนราษฎร โดยมีบทบาทในการตรวจสอบความเหมาะสม ความเป็นไปได้ และความครบถ้วนของกฎหมาย ทั้งยังมีหน้าที่ให้ความเห็นชอบหรืออนุมัติการแต่งตั้งบุคคลสำคัญในองค์กรอิสระ และตรวจสอบการทำงานของรัฐบาล ดังนั้น ผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาควรมีวุฒิการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่าขึ้นไป จากสถาบันการศึกษาที่ได้รับการรับรองจากสำนักงานคณะกรรมการข้าราชการพลเรือน (สำนักงาน ก.พ.) ซึ่งจะช่วยให้ผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภามีความรู้และทักษะในการวิเคราะห์กฎหมายและนโยบายที่ซับซ้อน ซึ่งเป็นหน้าที่หลักของสมาชิกวุฒิสภา การกำหนดคุณสมบัติทางการศึกษาช่วยส่งเสริมความเชื่อมั่นของประชาชนต่อวุฒิสภา และแสดงถึงการมีมาตรฐานในการคัดเลือกบุคคลเข้ามาทำหน้าที่ อย่างไรก็ตาม เพื่อเป็นการป้องกันการกีดกันบุคคลที่มีความสามารถแต่ไม่มีวุฒิการศึกษา หรือกลุ่มบุคคลที่เปราะบางทางสังคม เพื่อให้สอดคล้องกับเจตนารมณ์ของการออกแบบรูปแบบการได้ซึ่งสมาชิกวุฒิสภา ควรพิจารณาคูณสมบัติอื่นที่สะท้อนถึงความสามารถ เช่น ประสบการณ์ทำงานในภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคม หรืองานที่เกี่ยวข้อง เพื่อไม่ให้ผู้ที่ไม่มีโอกาสทางการศึกษาบางกลุ่มถูกกีดกัน รวมถึงการกำหนดชื่อยกเว้น

ในกรณีที่บุคคลมีประสบการณ์หรือคุณวุฒิทางวิชาชีพที่ได้รับการยอมรับในวงกว้าง โดยเสนอให้มีการแก้ไขบทบัญญัติในมาตรา 13 ได้แก่ เพิ่ม (2/1) ความว่า “เป็นผู้สำเร็จการศึกษาชั้นปริญญาตรี หรือเทียบเท่าขึ้นไป” และมาตรา 13 วรรคสอง ยกเลิกข้อความเดิม และใช้ข้อความต่อไปนี้แทน “ความใน (2/1) และ (3) ไม่ใช้บังคับกับผู้สูงอายุ คนพิการหรือคนทุพพลภาพ กลุ่มชาติพันธุ์ และกลุ่มอัตลักษณ์อื่น ซึ่งสมัครในกลุ่มตามมาตรา 11 (15)”

(3) มาตรา 15 ควรปรับค่าธรรมเนียมการสมัครสมาชิกวุฒิสภาให้มีความเหมาะสม

การเก็บค่าธรรมเนียมการสมัครสมาชิกวุฒิสภาถือเป็นการกลั่นกรองคุณวุฒิของผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาได้ในระดับหนึ่งว่าสามารถประกอบอาชีพและดูแลตนเองได้ แต่ในกลุ่มเปราะบางทางสังคมควรมีการพิจารณาหาความเหมาะสมในการเก็บค่าธรรมเนียมการสมัครสมาชิกวุฒิสภา เพื่อให้กลุ่มเปราะบางทางสังคมที่มีศักยภาพแต่ขาดทุนทรัพย์และมีคุณสมบัติเหมาะสมสามารถรับสมัครได้อย่างเท่าเทียม ทั้งนี้ กลุ่มเปราะบางทางสังคม ควรเน้นไปที่การพิจารณาคุณสมบัติ ความสามารถ ศักยภาพ และความตั้งใจมากกว่าความพร้อมทางการเงิน ซึ่งสามารถพิจารณาแหล่งงบประมาณอื่นมาทดแทน เช่น งบประมาณจากรัฐหรือการสนับสนุนจากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ดังนั้น เมื่อมีการปรับค่าธรรมเนียมที่มีความเหมาะสมกับการสมัครสมาชิกวุฒิสภาอาจมีผู้สมัครเพิ่มขึ้นจำนวนมาก โดยเฉพาะผู้สมัครที่เป็นกลุ่มเปราะบางทางสังคมหรือผู้มีรายได้น้อย เนื่องจากผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภามีค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่นอกเหนือจากค่าธรรมเนียมการสมัครอีกหลายอย่าง รวมทั้งเป็นการป้องกันการรับจ้างลงสมัครสมาชิกวุฒิสภาเพียงเพื่อไปเลือกบุคคลอื่น

(4) มาตรา 36 ควรมีหน่วยงานทำหน้าที่ในการแนะนำตัวของผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภา

หน่วยงานของรัฐควรทำหน้าที่ในการให้ข้อมูลเกี่ยวกับผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาอย่างเป็นกลางและโปร่งใส โดยจัดทำช่องทางเผยแพร่ข้อมูลและการแนะนำตัวผู้สมัครอย่างเท่าเทียมกันทุกคน รวมถึงข้อมูลคุณสมบัติ ประวัติการทำงาน และแนวทางการปฏิบัติหน้าที่ที่สำคัญ ทั้งนี้ ให้ดำเนินการโดยไม่กระทบต่อความเป็นอิสระของผู้สมัคร หรือมีองค์กรที่เป็นอิสระและเป็นกลาง มีหน้าที่ในการแนะนำตัวผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภา โดยองค์กรดังกล่าวดำเนินการเผยแพร่ข้อมูลของผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาทุกคนอย่างเท่าเทียม โดยองค์กรต้องไม่มีความเกี่ยวข้องทางการเมืองหรือผลประโยชน์ทับซ้อนกับผู้สมัคร ซึ่งจะช่วยลดความกังวลเรื่องการแทรกแซงจากหน่วยงานรัฐหรือผู้มีอำนาจ อีกทั้งเป็นการสร้างความไว้วางใจให้ประชาชนรู้สึกว่าคุณสมบัติที่ได้รับมีความโปร่งใสและเป็นธรรม รวมถึงการเปิดโอกาสให้องค์กรที่ไม่ใช่หน่วยงานภาครัฐ เช่น องค์กรวิชาชีพ สถาบันการศึกษา หรือองค์กรพัฒนาเอกชน (NGOs) มีบทบาทในกระบวนการแนะนำตัวผู้สมัครจะช่วยกระจายมุมมองที่หลากหลายมากขึ้น

(5) เพิ่มระยะเวลาการดำเนินการเลือกในแต่ละระดับชั้นให้มากขึ้น

ระยะเวลาของการเลือกสมาชิกวุฒิสภาในแต่ละระดับชั้นของการเลือกมีระยะเวลาน้อยเกินไป ทำให้ส่งผลกระทบกับระยะเวลาในการสืบสวน ไต่สวน การร้องเรียน ร้องคัดค้าน ซึ่งไม่สามารถดำเนินการได้ทันก่อนการเลือกสมาชิกวุฒิสภาระดับถัดไป เนื่องจากตามมาตรา 21 กำหนดให้ภายใน 5 วัน นับแต่วันสิ้นสุดระยะเวลาการรับสมัคร ให้ผู้อำนวยการการเลือกระดับอำเภอประกาศบัญชีรายชื่อผู้สมัครซึ่งมีคุณสมบัติและไม่มีลักษณะต้องห้าม ซึ่งระยะเวลาดังกล่าวเป็นระยะเวลาที่จำกัดมาก โดยเฉพาะ

ระดับอำเภอที่ต้องมีระยะเวลาการตรวจสอบคุณสมบัติและลักษณะต้องห้ามของผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภา ตามมาตรา 13 และมาตรา 14 เช่น การไม่มีประวัติอาชญากรรมหรือการไม่มีลักษณะต้องห้าม จำเป็นต้องใช้ ระยะเวลาเพื่อตรวจสอบเอกสารและข้อมูลจากหน่วยงานต่าง ๆ เช่น กรรมการปกครอง สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง และสำนักงานศาลยุติธรรม ดังนั้น ระยะเวลาที่มากขึ้นในแต่ละระดับชั้นของการเลือกจะช่วยลดความเสี่ยง ในความผิดพลาด และลดโอกาสที่ผู้สมัครสมาชิกวุฒิสภาร้องเรียนในภายหลัง เนื่องจากการคัดเลือกสมาชิก วุฒิสภามีผลกระทบต่อการทำงานของรัฐบาลในระยะยาว รวมถึงการเพิ่มระยะเวลาการดำเนินการเลือก ตั้งแต่ระดับอำเภอ ระดับจังหวัด และระดับประเทศ จะช่วยให้กระบวนการตรวจสอบมีความรอบคอบ โปร่งใส และเป็นธรรม อีกทั้งยังช่วยลดข้อผิดพลาดและปัญหาที่อาจเกิดขึ้นในอนาคต

(6) เพิ่มมาตรการป้องกันการสมยอมในแต่ละระดับชั้นของการเลือก

เนื่องจากข้อสงสัยว่าอาจมีการสมยอมในกระบวนการเลือกสมาชิกวุฒิสภาในแต่ละระดับชั้น ของการเลือก และเพื่อเป็นการป้องกันการสมยอมซึ่งอาจส่งผลกระทบต่อความโปร่งใสและเป็นธรรมต่อการดำเนินการ เลือกสมาชิกวุฒิสภา และสร้างความเชื่อมั่นแก่ประชาชนว่ากระบวนการเลือกสมาชิกวุฒิสภาสะท้อน ถึงเจตนารมณ์ที่แท้จริง จึงจำเป็นต้องเพิ่มมาตรการการป้องกันการสมยอมตามมาตรา 94 (7) แห่งพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561 ในประเด็นเกี่ยวกับการ กระทำการในลักษณะสมยอมกันในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ซึ่งถูกกำหนดไว้ในการเลือกสมาชิกวุฒิสภา ตามบทเฉพาะกาล มาใช้ในการเลือกสมาชิกวุฒิสภาตามบททั่วไปด้วย โดยนำมากำหนดในมาตรา 40 การเลือกระดับอำเภอ มาตรา 41 การเลือกระดับจังหวัด และมาตรา 42 การเลือกระดับประเทศ ทั้งนี้ การเพิ่มมาตรการการป้องกันการสมยอมตามมาตรา 94 (7) จะช่วยให้การดำเนินการเลือกสมาชิกวุฒิสภา มีความเป็นธรรมและน่าเชื่อถือมากยิ่งขึ้น

แนวทางการพิจารณาปรับแก้ไขพระราชบัญญัติ ประกอบรัฐธรรมนูญว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561

ภาพที่ 16 แนวทางการพิจารณาปรับแก้ไขพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญ ว่าด้วยการได้มาซึ่งสมาชิกวุฒิสภา พ.ศ. 2561

